
SZEMINÁRIUMI FELADATGYŰJTEMÉNY
Alkotmányjog 1.
2017-2018. tanév, I. (ősz) szemeszter

TARTALOMJEGYZÉK

Alkotmány, alkotmányosság, alkotmányértelmezés	3
Jogforrások	11
Állam és polgár	19
Közvetlen demokrácia, választójog	26
Módszertani útmutató jogesetmegoldáshoz	33

ALKOTMÁNY, ALKOTMÁNYOSSÁG, ALKOTMÁNYÉRTELMEZÉS

I. ELMÉLETI VITAKÉRDÉSEK

AZ ALKOTMÁNYMÓDOSÍTÁS ELJÁRÁSA ÉS KORLÁTAI

I.1. A példák alapján határozza meg, hogy az alkotmány módosításának milyen főbb feltételei és korlátai vannak! Értékelje, hogy melyik alkotmánymódosítási technika eredményez rugalmasabb, és melyik stabilabb alkotmányt! Milyen érvek szólnak az alkotmány módosíthatóságának megnehezítése mellett és ellen? Az alkotmánymódosítás ismert eljárási és tartalmi korlátai mentén készítse el az Ön szerint ideális alkotmányi rendelkezést az alkotmánymódosításról!

Magyarország Alaptörvénye

5) cikk (1) Alaptörvény elfogadására vagy az Alaptörvény módosítására irányuló javaslatot a köztársasági elnök, a Kormány, országgyűlési bizottság vagy országgyűlési képviselő terjeszthet elő.

(2) Alaptörvény elfogadásához vagy az Alaptörvény módosításához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

(3) Az Alaptörvényt vagy az Alaptörvény módosítását az Országgyűlés elnöke aláírja, és megküldi a köztársasági elnöknek. A köztársasági elnök az Alaptörvényt vagy az Alaptörvény módosítását a kézhezvételétől számított öt napon belül aláírja, és elrendeli a hivatalos lapban való kihirdetését.

(4) Az Alaptörvény módosításának kihirdetés során történő megjelölése a címet, a módosítás sorszámát és a kihirdetés napját foglalja magában.

Görögország Alkotmánya

110. cikk (1) Az Alkotmány rendelkezései módosíthatóak az állam alapjára és a parlamentáris köztársaságra mint kormányformájára vonatkozó rendelkezések, valamint a 2. cikk (1) bekezdés, a 4. cikk (1), (4) és (7) bekezdések, az 5. cikk (1) és (3) bekezdések, a 13. cikk (1) bekezdés és a 26. cikk rendelkezéseinek kivételével.

(2) Az Alkotmány módosításának szükségességét parlamenti határozat állapítja meg, melyet legalább ötven képviselő kezdeményezhet, és az összes képviselő háromötödének szavazatával, két, legalább egyhónapnyi időkülönbséggel tartott szavazással hozható meg. Ezen határozat egyenként rögzíti a módosító rendelkezéseket.

(3) Ha a Parlament elhatározta az Alkotmány módosítását, a legközelebbi Parlament dönt az első ülészakájában az összes képviselő abszolút többségével a módosítandó rendelkezésekről.

(4) Ha az összes képviselő többsége hozzájárul az alkotmánymódosítási indítványhoz, azonban nincs meg a (2) bekezdésben meghatározott többség, a legközelebbi Parlament dönthet az első ülészakájában az összes képviselő háromötödös többségével a módosítandó rendelkezésekről.

(5) Minden elhatározott alkotmánymódosítást az elfogadását követő tíz napon belül a parlament kihirdeti a kormány hivatalos lapjában, és külön parlamenti határozat lépteti hatályba.

(6) Nincs helye alkotmánymódosításnak az előző befejezésétől számított öt évnél korábban.

A Lengyel Köztársaság Alkotmánya

235. cikk (1) Az Alkotmány módosítását kezdeményezheti a képviselők egyötöde, a Szenátus és a köztársasági elnök.

(2) Az Alkotmányt csak a Képviselőház által elfogadott törvénnyel lehet korlátozni, amennyiben azt a Szenátus 60 napon belül azonos szövegezésben elfogadta.

(3) Az Alkotmány módosítására vonatkozó javaslat első olvasatára legkorábban a Képviselőházhoz való betérjesztéstől számított 30 nap elteltével kerülhet sor.

(4) Az Alkotmány módosítására vonatkozó javaslatot a Képviselőház a képviselők legalább fele jelenlétében, legalább kétharmados többséggel, a Szenátus a szenátorok legalább fele jelenlétében abszolút többséggel fogadja el.

(5) Az Alkotmány első, második és tizenkettedik fejezetére vonatkozó módosítási javaslatokat nem lehet az első olvasattól számított 60 nap letelte előtt elfogadni.

(6) Amennyiben az Alkotmány módosítására vonatkozó javaslat érinti az első, második vagy tizenkettedik fejezet rendelkezéseit, az (1) bekezdésben meghatározott személyek és szervek a javaslat szenátusi elfogadását követő 45 napon belül megerősítő népszavazást kezdeményezhetnek. (...) Az Alkotmány módosítása akkor tekinthető elfogadottnak, ha azt az érvényesen szavazók többsége támogatta.

A Német Szövetségi Köztársaság Alaptörvénye

79. cikk (1) Az alaptörvényt csak olyan törvény módosíthatja, amely az alaptörvény szövegét kifejezetten megváltoztatja vagy kiegészíti. (...)

(2) Ilyen törvényhez a Szövetségi Gyűlés tagjai kétharmadának és a Szövetségi Tanács szavazatai kétharmados többségének jóváhagyása szükséges.

(3) A jelen alaptörvény olyan megváltoztatása, mely a Szövetség tartományokra való felosztását, a tartományok alapvető közreműködését a törvényhozásban vagy az 1. és 20. cikkekben megállapított alapelveket érintené, nem megengedett.

Az Olasz Köztársaság Alkotmánya

138. cikk (1) Az Alkotmányt módosító és egyéb alkotmányos törvényeket mindkét kamara két, legalább három hónapos szünettel tartott ülésen vitatják meg, és akkor tekinthető elfogadottnak, ha a második szavazásnál megkapják mindkét kamara tagjai szavazatának abszolút többségét.

(2) Az ilyen törvényeket népszavazásra kell bocsátani, ha azt, annak közzétételétől számított három hónapon belül valamelyik kamara tagjainak egyötöde, ötszázezer választópolgár vagy öt régió tanácsa kéri. A népszavazásra bocsátott törvényt nem lehet kihirdetni, ha nem kapta meg az érvényes szavazatok többségét.

(3) Nincs helye népszavazásnak, ha a törvényt a második szavazásnál mindkét kamarában a tagok kétharmados többségével fogadták el.

139. cikk A köztársasági államforma nem lehet alkotmánymódosítás tárgya.

AZ ALAPTÖRVÉNY KELETKEZÉSE ÉS VÁLTOZÁSAI

I.2. A Velencei Bizottság vonatkozó állásfoglalása és véleményei alapján rekonstruálja az Alaptörvény elfogadásához vezető lépéseket és az egyes módosításokat!

- a) Állásfoglalás a magyarországi alkotmányozási folyamat során felmerült három jogi kérdésről. Elfogadva a Velencei Bizottság 86. plenáris ülésén (Velence, 2011. március 25-26.) http://tasz.hu/files/tasz/imce/2011/opinion_on_hungarian_constitutional_questions_enhu.pdf
- b) Vélemény Magyarország új alkotmányáról. Elfogadva a Velencei Bizottság 87. plenáris ülésén (Velence, 2011. június 17-18.) http://helsinki.hu/wp-content/uploads/Velencei_Bizottsag_CD-L-AD2011016_Velemeny_Magyarorszag_uj_alkotmanyarol_HUN.pdf
- c) Vélemény Magyarország Alaptörvényének Negyedik Módosításáról. Elfogadva a Velencei Bizottság 95. plenáris ülésén (Velence, 2013. június 14-15.) http://helsinki.hu/wp-content/uploads/Velencei_Bizottsag_CD-L-AD_2013_012_Velemeny_az-Alaptorv%C3%A9ny_negyedik_modos%C3%ADtsarol_HUN.pdf

ALKOTMÁNYOSSÁG: NÉPSZUVERENITÁS, DEMOKRATIKUS VÁLASZTÁSOK

I.3. Az alkotmányosság követelményei alapján értékelje az észak-koreai választásokat, illetve az észak-koreai alkotmány idézett rendelkezéseit! Megfelelnek a népszuverenitás és a demokrácia követelményeinek?

Sikeresek voltak a választások Észak-Koreában

Az észak-koreaiak vasárnap, közel száz százalékos részvételi arány mellett, szavazóurnához járultak a hagyományosan szoros irányítás és felügyelet alatt megtartott helyi választásokon. Az állami hírgyűlés jelentése szerint a szavazók „ünnepi hangulatban, táncolva és énekelve” adták le voksukat az új provinciális, városi és megyei képviselőkre. Helyi választásokat négyévente tartanak, főként azért, hogy az ország elnevezésében szereplő „demokratikus” jelzőnek értelmet adjanak. A jogintézmény más célokat is szolgál, így segít mobilizálni a társadalmat, beazonosítani a választópolgárok tartózkodási helyét, és meghatározni azokat, akik nincsenek ott, ahol választások idején márpedig lenniük kellene. Meglepő módon ellenzéki pártok is mandátumhoz jutottak, a Koreai Szociáldemokrata Párt 50-hez, a Chondoist Chongu Párt 22-höz, a Koreai Japán Lakosok Általános Szövetsége pedig 6-hoz, míg függetlenként 3-an kerültek be a helyi döntéshozatalba. A valóságban azonban az ő feladatuk sem más, minthogy fenntartsák a demokrácia látszatát, tekintettel arra, hogy sosem helyezkednek szembe a Kommunista Párt 606 képviselője által képviselt állásponttal. A szakértők szerint a diktátornak azért volt szüksége a választásokra, hogy megszabaduljon a még apja által kinevezett „rég motorosoktól”, jelenlétük ugyanis idő közben kényelmetlenné vált.

(Telegraph, 2015. július 19. <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/asia/northkorea/11748166/North-Korean-elections-not-too-close-to-call.html>)

Az Észak-Koreai Népi Demokratikus Köztársaság Alkotmánya

5. cikk Az Észak-Koreai Népi Demokratikus Köztársaság valamennyi állami szerve a demokratikus centralizmus elve mentén szerveződik és működik.

6. cikk A népképviselői szerveket a megyei népgyűlésektől a Legfelső Népgyűlésig, általános, egyenlő és közvetlen választójog alapján titkos szavazással választják.

ALKOTMÁNYOSSÁG: EMBERI JOGOK

I.4. Az alkotmányosság követelményei alapján értékelje a belga professzorral szemben kiszabott szankciót, illetve az iráni alkotmány idézett rendelkezését! Megfelelnek az alapvető emberi jogi követelményeknek?

Tárgyalás nélkül, kémkedés miatt ítélték halálra egy belga professzort Iránban

A brüsszeli Vrije Egyetem oktatóját, Ahmadreza Djalalit kémkedés vádjával halálra ítélték Iránban. Djalali iráni állampolgár, a családját tervezte meglátogatni 2016 áprilisában, amikor a hatóságok először letartóztatták, majd bírósági tárgyalás és ügyvédi képviselő nélkül egyből a legsúlyosabb büntetésre ítélték. „Felháborító meggyalázása ez az általánosan elfogadott emberi jogoknak” – nyilatkozta Yves Hubloue, a Djalalit is foglalkoztató kutatócsoport vezetője. Elmondása szerint a férfi feltehetőleg azzal vonta magára a hatóságok figyelmét, hogy számos kollégája olyan országból származik, amelyek ellenségesek Irán számára, így például Izraelből. Hozzátette, a kapcsolatok szigorúan a tudományos pályához és munkához kötődnek. Többben petíció benyújtását kezdeményezték Djalali szabadon bocsátása érdekében, amelyet már most közel negyvenezer aláírtak. (Independent, 2017. február 4. <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/iran-death-sentence-ahmadreza-djalali-belgian-university-professor-espionage-trial-lawyer-vrije-a7563106.html>)

Az Iráni Iszlám Köztársaság Alkotmánya

22. cikk A méltóság, az élet, a tulajdon, a lakhatáshoz és a foglalkozáshoz való jog nem korlátozható, kivéve a törvény által büntetni rendelt eseteket.

I.5. Az alkotmányosság követelményei alapján értékelje az elnöki rendeletnek a szudáni-ausztrál sportolóval szemben alkalmazandó, itt idézett rendelkezését! Megfelelnek az alapvető emberi jogi követelményeknek?

Trump egy NBA-játékost is kitiltott az országból

Világméretű botrány lett Donald Trump pénteki rendeletéből, amely megtiltotta hét muszlim országból a belépést az Egyesült Államok területére. A hét tiltott ország Szíria, Irán, Irak, Szudán, Líbia, Szomália és Jemen, a hétből egy miatt pedig egy NBA-játékos is közvetlenül érintetté vált a kitiltásban. A Milwaukee Bucks a 2016-os drafton az első körben választotta ki a szudáni születésű, szudáni-ausztrál kettős állampolgárságú Thon Maker, akinek órákon múlt, hogy vissza tudjon térni az Egyesült Államokba Torontóból, ahol csapatával játszott még pénteken. A Bucks szerencséjére idén már nem játszik Torontóban az alapszakaszban. Az lett volna az óriási pech, ha pont éjjel után értek volna vissza a kanadai túráról, és ezért egy diplomáciai ügy miatt elvesztették volna a játékosukat a szezon hátralevő részére. Maker a családját sem látogathatja meg Ausztráliában, onnan ugyanis már nem tudna visszatérni az Egyesült Államokba. Pedig nem sok köze van Szudánhoz, öt éves korában egy rokon segítségével a családjával együtt Ausztráliába menekült, majd 2014-től az USA-ban és Kanadában élt. Nem Maker az egyetlen, aki érintetté vált az ügyben. Száznál is többen rekedtek a repülőtereken, mivel utazásuk alatt a rendelet hatályba lépett, így a gépről leszállva az ország területére már nem léphettek be. (Index, 2017. január 28. http://index.hu/sport/kosarlabda/2017/01/28/trump_muszlim_tiltas_usa_nba_thon_maker/, CNN, 2017. január 30. <http://edition.cnn.com/2017/01/28/politics/donald-trump-executive-order-immigration-reaction/>)

Elnöki rendelet a Nemzet védelméről a külföldi terroristáknak az USA területére való belépésével szemben

3. bek. (b) Annak érdekében, hogy az (a) pontban megjelölt felülvizsgálati időszak alatt a vonatkozó ügynökségekre háruló nyomozati teher átmenetileg csökkenjen, hogy a kellő körültekintés és a rendelkezésre álló erőforrások maximális kihasználtsága biztosított legyen a külföldi állampolgárok átvizsgálásakor, és hogy megfelelő standardok álljanak rendelkezésre a külföldi terroristák és bűnözők beszivárgásának megelőzéséhez (...) kijelentem, hogy a Bevándorlási és Állampolgársági Törvény 217. bek. (a) pont (12) alpontja és az Egyesült Államok Alkotmányának 1187. bek. (a) pont (12) alpontja szerinti külföldiek bevándorlási és nem-bevándorlási célú belépése az Egyesült Államok területére hátrányosan érintené az Egyesült Államok érdekeit, ezért a jelen rendelet hatályba lépésétől számított 90 napig felfüggesztem a hivatkozott személyek belépését az Egyesült Államok területére (kivéve azokat, akik diplomáciai vízummal, NATO vízummal, C-2 vízummal az ENSZ irányába, G-1, G-2, G-3 vagy G-4 vízummal utaznak). (The White House Press Office, 2017. január 27. <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2017/01/27/executive-order-protecting-nation-foreign-terrorist-entry-united-states>)

ALKOTMÁNYOSSÁG: HATALOMMEGOSZTÁS, JOGÁLLAMISÁG

I.6. Az alkotmányosság követelményei alapján értékelje a lengyel alkotmánybíróságot ért változásokat! Megfelelnek a hatalommegosztás követelményének?

A lengyel alkotmánybíróság kormányzati összetűz alatt

Lengyelországban 2015. december 22-én jelentősen módosultak az alkotmánybíróságra vonatkozó előírások. Az új szabályok értelmében a tizenöt bíróból legalább tizenháromnak jelen kell lennie a döntések meghozatalakor, a testület elnökének és alelnökének kötelező jelleggel, és minősített többséggel kell dönteniük, kivéve, ha az új törvény ettől eltérően rendelkezik. Másrészt előírják, hogy a korábbi két hét helyett háromtól hat hónapig terjedő időtartam áll rendelkezésre a végső döntés meghozatalához. Az új szabályozás hamar az alkotmánybíróság elé került, amely 2016. március 9-én szinte teljes egészében a megsemmisítés mellett döntött. A testület kimondta, hogy a vizsgálat tárgyát jelentő eljárási szabályok a konkrét ügyben nem alkalmazhatók, ugyanis nem képezhetik egyben az eljárás alapját is. Vagyis a módosítás előtti, az alkotmány előírásaihoz is igazodó szabályok alapján kell gyakorolnia hatáskörét. Az az előírás pedig, amely szerint a döntéshozatalban tizenhárom bírónak kell részt vennie, nem csak ellentétes az alkotmány előírásaival, hanem effektíve sem érvényesülhet, ugyanis mindösszesen tizenkét érvényesen megválasztott alkotmánybírója van Lengyelországnak. A lengyel kormány válaszul, az eljárási szabályok sérelmére hivatkozva, elutasította a határozat közzétételét a hivatalos lapban, amely így nem léphetett hatályba. (Chronowski Nóra: Lapzárta után: a lengyel Alkotmánybíróság a jogállamiság és az eljárási alkotmányosság védelmében. Közjogi Szemle 2016. 1. sz. 67-68. o.)

A Lengyel Köztársaság Alkotmánya

190. cikk (5) Az Alkotmánybíróság döntéseit a szavazatok többségével hozza meg.

194. cikk (1) Az Alkotmánybíróság 15 tagból áll, akiket külön-külön a Szejm választ meg 9 évre olyan személyek közül, akik kiemelkedő jogi szakértelemmel rendelkeznek. Az alkotmánybírák nem újraválaszthatók.

AZ ALAPTÖRVÉNY ÉRTELMEZÉSE

I.7. Az alábbi szemelvények alapján azonosítsa az Alkotmánybíróság, illetve az alkotmánybírók által követett alkotmányértelmezési módszereket!

45/2012. (XII. 29.) AB határozat

[122] 8. Az Alkotmánybíróság jelen határozata összegzésként az alábbi alkotmányossági követelményeket emeli ki. Az Alkotmánybíróság alkotmányvédelmi funkciójának része az Ár. közjogi érvénytelenségének a vizsgálata, de a vizsgálat következik a 61/2011. (VII. 13.) AB határozatból is. Az Alaptörvénybe foglalt jogalkotási felhatalmazás kereteinek túllépése részleges közjogi érvénytelenséget okoz, amely indokot ad ezeknek a rendelkezéseknek a megsemmisítésére. Az Alaptörvény „egy és egységes” voltából az következik, hogy a nem átmeneti rendelkezéseknek be kell épülniük az Alaptörvénybe. Az Alaptörvényt kizárólag az S) cikk alapján lehet módosítani, kiegészíteni. A módosításoknak, kiegészítéseknek be kell épülniük az Alaptörvény normaszövegébe, az Alaptörvényt módosító jogszabályoknak pontosan meg kell határozniuk, hogy az Alaptörvény melyik részébe kerülnek beemelésre.

[123] Az Alaptörvényt nem lehet egy „nyitott kapu” vagy „csúszda” jogszabályon keresztül módosítani. Ilyen jogszabályok nem használhatók fel arra, hogy inkorporáció nélkül az Alaptörvény részévé tegyenek Alaptörvénybe nem való rendelkezéseket, és – pusztán az által, hogy az Alaptörvény részének deklarálnak egy új rendelkezést – azok Alkotmánybíróság általi felülvizsgálhatóságát elvonják az Alkotmánybíróság elől.

13/2013. (VI. 17.) AB határozat

[28] Magyarország Alaptörvényének negyedik módosítása (2013. március 25.) 19. cikk (2) bekezdése 2013. április 1-jei hatállyal megváltoztatta az Alaptörvény Záró és vegyes rendelkezések 5. pontját, és annak szövegét a következőképpen állapította meg: „Az Alaptörvény hatálybalépése előtt meghozott alkotmánybírósági határozatok hatályukat veszítik. E rendelkezés nem érinti az ezen határozatok által kifejtett joghatásokat.”

[29] Az Alkotmánybíróság bár a döntéseiben felhasználta a korábbi határozataiban tett okfejtéseket és megállapításokat, a döntéseinek jogalapja mindig a hatályos alkotmány adott rendelkezése volt.

[30] Az Alaptörvény hatálybalépését követően az Alkotmánybíróság a korábbi alkotmányon alapuló határozatai tekintetében kimondta, hogy az újabb ügyekben felhasználhatja az Alaptörvény hatálybalépése előtt hozott határozataiban szereplő érveket, ha „az Alaptörvény konkrét – az előző Alkotmányban foglaltakkal azonos vagy hasonló tartalmú – rendelkezései és értelmezési szabályai alapján ez lehetséges.” {22/2012. (V. 11.) AB határozat, Indokolás [40]}. A korábbi Alkotmányon alapuló határozatokban kifejtett elvi jellegű megállapítások felhasználása

tehát megkívánta az előző Alkotmány és az Alaptörvény megfelelő szabályainak tartalmi összevetését és mérlegelését az Alaptörvény értelmezési szabályaira is tekintettel.

[31] Az Alaptörvény negyedik módosítása következtében – a Záró és vegyes rendelkezések 5. pontja alapján – azonban az Alkotmánybíróságnak ezen összevetés eredményeképpen az Alaptörvény hatálybalépése előtt meghozott határozataiban foglalt érvek felhasználását kellő részletességgel indokolni kell. A korábbi alkotmánybírói döntésben megjelenő jogelvek figyelmen kívül hagyása ugyanakkor az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén is lehetségessé vált, a szabályozás változása a felvetett alkotmányjogi probléma újraértékelését hordozhatja.

[32] A hazai és európai alkotmányjogi fejlődés eddig megtett útja, az alkotmányjog szabályszerűségei szükségképpen hatással vannak az Alaptörvény értelmezésére is. Az Alkotmánybíróság az újabb ügyekben vizsgálható alkotmányjogi kérdések kapcsán felhasználhatja a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket és alkotmányossági összefüggéseket, ha az Alaptörvény adott szakaszának az Alkotmánnyal fennálló tartalmi egyezése, az Alaptörvény egészét illető kontextuális egyezősége, az Alaptörvény értelmezési szabályainak figyelembevétele és a konkrét ügy alapján a megállapítások alkalmazhatóságának nincs akadálya, és szükségesnek mutatkozik azoknak a meghozandó döntése indokolásába történő beillesztése.

[33] Az Alkotmánybíróság – a fenti feltételek vizsgálata mellett – a hatályát veszített alkotmánybírói határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja.

[34] A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.

23/1990. (X. 31.) AB határozat, Dr. Sólyom László alkotmánybíró párhuzamos véleménye, 1. pont

Ebben az értelmezésben az Alkotmány egésze a kiindulópont. Az Alkotmánybíróságnak folytatnia kell azt a munkáját, hogy értelmezéseiben megfogalmazza az Alkotmány és a benne foglalt jogok elvi alapjait, és ítéleteivel koherens rendszert alkot, amely a ma még gyakran napi politikai érdekből módosított Alkotmány fölött, mint láthatatlan alkotmány, az alkotmányosság biztos mércéjéül szolgál; és ezért várhatóan a meghozandó új alkotmánnyal, vagy jövőbeli alkotmányokkal sem kerül ellentétbe. Az Alkotmánybíróság ebben az eljárásában szabadságot élvez, amíg az alkotmányosság fogalmának keretén belül marad.

33/2012. (VII. 17.) AB határozat

[74] Új alkotmányunk R) cikk (3) bekezdése szerint „Az Alaptörvény rendelkezéseit azok céljával, a benne foglalt Nemzeti hitvallással és történeti alkotmányunk vívmányaival összhangban kell értelmezni.” Ez a szabály nem önmagában a történeti alkotmányt, hanem annak vívmányai jelentőségét hangsúlyozza. Azt, hogy mi tartozik a történeti alkotmányból a vívmányok közé az Alaptörvény alapján, az Alkotmánybíróságnak kell megállapítania.

[75] A magyar történeti alkotmány konszolidált értelmezésének minimumához tartozik annak elfogadása, hogy a XIX. században végbement polgári átalakulást konstituáló törvények a történeti alkotmány részét képezik. E törvények teremtették meg – nem jelentéktelen előzmények után – azt a szilárd jogintézményi alapot, amelyre a modern jogállam épül. Amikor tehát az Alaptörvény mintegy ablakot nyit közjogunk történeti dimenziójára, ráirányítja a figyelmet azokra az intézménytörténeti előzményekre, amelyek nélkül mai közjogi viszonyaink és általában jogi kultúránk gyökér nélküliek lennének. Az Alkotmánybíróság felelőssége ebben az új helyzetben rendkívüli, mondhatni történelmi: a konkrét ügyek vizsgálatakor kötelezően be kell emelnie kritikai horizontjába a jogi intézménytörténet releváns forrásait.

[76] A jelen ügyben legalább két ilyen történeti kútfő nem kerülhető meg: az 1869:IV. és az 1871:IX. tc.-ek.

[77] A bírák független ítélkezésének biztosítása felé vezető folyamat a bírói elmozdíthatatlanság rögzítésével – az igazságszolgáltatás és a közigazgatás elkülönítésével – vette kezdetét hazánkban. A bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869. évi IV. törvénycikk a következőket tartalmazta: az igazságszolgáltatás a közigazgatástól elkülönítetik, így sem a közigazgatási, sem a bírói hatóságok nem avatkozhatnak egymás hatáskörébe (1. §); a hivatásos bírákat az igazságügy-miniszter ellenjegyzése mellett a király nevezte ki (3. §). A törvényesen kinevezett bíró a törvényben meghatározott eseteken és módon kívül hivatalából el nem mozdítható (15. §), áthelyezni pedig – más bírósághoz vagy más hivatalhoz áttenni vagy akár előléptetni – csak a törvényben meghatározott esetekben, ezeken kívül pedig csak saját akaratával lehet (16. §). Ezek a rendelkezések tartalmazták azokat a legfontosabb elemeket, amelyek a bírói függetlenséget garantálni hivatottak; személyi oldalon a kinevezés és a felmentés, a hivatalból való elmozdítás vagy az áthelyezés, és az előremenetel szabályai; szervezetileg pedig a hatásköri elkülönítés.

22/2016. (XII. 5.) AB határozat, Dr. Stumpf István alkotmánybíró párhuzamos indokolása

[94] 1. „[A] magyar nemzet mindig híen ragaszkodott saját alkotmányos önállásához, s mindig határozott ellenszenvvel viseltetett a hatalomnak, s még inkább a hatalom némely kezelőinek azon törekvései ellen, melyek Magyarország alkotmányának mellőzésére, sőt megsemmisítésére, s némileg az ország beolvasztására voltak irányozva [...] mert azon hí ragaszkodás s a beolvasztás elleni határozott ellenszenv csakugyan nemzedékről nemzedékre szállt a magyarnál, s ma épp oly elevenen él, mint száz évvel ezelőtt, és ha a mindenható kegyelme tőlünk el nem fordul, élni fog még századok múlva is” – írta Deák Ferenc 1865. április 16-i húsvéti cikkében.

[95] Ezzel a gondolattal azonosulva nagyon fontos célkitűzésnek tartom Magyarországnak az Európai Unióban tagállamként való részvételével párhuzamosan a nemzeti szuverenitás és a nemzeti alkotmányos identitás védelmét. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény védelmének legfőbb szerveként az Alaptörvény autentikus értelmezője. Ebből következően az Alkotmánybíróságnak – az Alaptörvényben és sarkalatos törvényben meghatározott hatásköreiben eljárva, egyúttal az Unió és a tagállamok lojális együttműködése elvének [EUSz 4. cikk (3) bekezdése] megfelelően alkotmányos párbeszédben az EUB-val (az Európai Unió Bíróságával) – kulcsszerepe van atekintetben, hogy a független, demokratikus jogállam [Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése] és az Európai Unióra átruházott hatáskörgyakorlás [Alaptörvény E) cikk (2) bekezdése] viszonyában az alaptörvény-ellenesség vizsgálatának és megállapításának lehetőségét az *ultra vires* aktusokkal szemben fenntartsa („integrációs fenntartás”). A konkrétan alkotmányossági védelemben részesítendő alkotmányos alapelvek, értékek megállapításánál kiemelt hangsúlyt kell kapnia a történeti dimenzióknak, Magyarország alkotmányos hagyományainak, a történeti alkotmány vívmányainak.

[96] Az Alkotmánybíróság határozatát a fenti szempontokra figyelemmel el tudom fogadni, de az alábbiakban foglaltak rögzítésével.

[97] 2. Alaptörvény-értelmezési eljárásban hozott határozatának rendelkező részében az Alkotmánybíróság egy újdonságnak ható, de értelmezésem szerint evidens megállapítást tesz. E megállapítás lényegében az, hogy az Alkotmánybíróság vizsgálhatja az Alaptörvény sérelmét hatáskörének gyakorlása során. A vizsgálat pedig a határozat szerint konkrétan arra irányulna, hogy „az Alaptörvény E) cikk (2) bekezdésén alapuló közös hatáskörgyakorlás” sérti-e az Alaptörvényt (illetve az Alaptörvénybe foglalt, vagy belőle levezetett bizonyos szabályokat). Az „Alaptörvény E) cikk (2) bekezdésén alapuló”, vagyis az Alaptörvényből eredő egyes hatásköröknek a többi tagállammal közösen, az Európai Unió intézményei útján történő gyakorlása, azaz az Alaptörvény által engedélyezett „közös hatáskörgyakorlás” önmagában aligha ütközhet az Alaptörvénybe (aligha sérti „az emberi méltóságot, más alapvető jogot, vagy Magyarország szuverenitását, illetve történeti alkotmányán alapuló önazonosságát”). Az Alaptörvény E) cikk (2) bekezdése ugyanis magának a hatáskörgyakorlás átruházásának a kérdését rendez, biztosítva ezzel a többi tagállammal közös hatáskörgyakorlást, vagyis lényegében kizárólag egy csatlakozási klauzula. Az Alaptörvény E) cikk (2) bekezdése az uniós jog mibenlétéről, magyar jogrendszerhez való viszonyáról, hatályáról és alkalmazásáról ugyanakkor nem rendelkezik, valójában tehát nem minősül az európai jog integrációs klauzulájának. Az Alaptörvény ez utóbbi fundamentális kérdésben történő állásfoglalásának hiányában a független demokratikus jogállam védelmében eljáró Alkotmánybíróságra hárul a feladat, hogy mondjon valamit az uniós jogról, annak a magyar jogrendszerben elfoglalt helyéről, és az „integrációs alkotmányjog” kapcsán az „integrációs fenntartásról”. [Ennek kapcsán az Alkotmánybíróságnak át kellene gondolnia az uniós jog magyar jogrendszerben elfoglalt helyének meghatározásával kapcsolatos eddigi gyakorlatát, kezdve az 1053/E/2004. AB határozattól a 72/2006. (XII. 15.) AB határozaton, a 9/2007. (III. 7.) AB határozaton, a 143/2010. (VII. 14.) AB határozaton keresztül egészen mostanáig].

II. TESZTKÉRDÉSEK

Kijelölt, a vizsga első részében számon kérhető tananyag:

- a) az előadáson elhangzottak: lásd a honlapon közzétett előadásvázlatot;
- b) Magyarország Alaptörvénye: A) cikk, B) cikk, C) cikk, N) cikk, R) cikk, S) cikk, T) cikk, I. cikk, 24. cikk (1) bekezdés, 28. cikk;
- c) az Európai Unióról szóló szerződés 2. cikke;
- d) alkotmánybíróági határozatok: 45/2012. (XII. 29.) AB határozat, indokolás [38]-[51], [76]-[79], [84]-[88], [111]; 13/2013. (VI. 17.) AB határozat, indokolás [28]-[34]; 11/1992. (III. 5.) AB határozat, indokolás III.1-5.

II.1. Melyek a normatív alkotmány fogalmi ismérvei?

II.2. Hogyan határozható meg az alkotmányjog szabályozási tárgya?

II.3. Melyek az alkotmányjog forrásai?

II.4. Mi az ellentéte a megadott alkotmánytípusnak?

- a) Történeti alkotmány:
- b) Stabil alkotmány:
- c) Demokratikus, legitím alkotmány:

II.5. Sorolja fel az alkotmányosság alapvető követelményeit!

III. KULCSFOGALMAK

Közjog – Alkotmányjog – Alkotmány – Alkotmányosság – Alkotmányozás – Alkotmányozó hatalom – Alkotmánymódosítás – Az alkotmány stabilitása – Az alkotmány normativitása – Alkotmányvédelem – Alkotmánybíráskodás – Történeti alkotmány – Chartális alkotmány – Alkotmányos tradíció – Rendszerváltó alkotmányozás – Alaptörvény – Korlátozott kontinuitás – Alkotmányos alapelvek – Jogállamiság – Jobbiztonság – Demokratikus hatalomgyakorlás – Népszuverenitás – Néprészvétel – Hatalommegosztás – Fékek és ellensúlyok rendszere – Emberi jogok védelme – Az alkotmányértelmezés alanya és módszerei

IV. AJÁNLOTT SZAKIRODALOM

Antal Attila: Politikai és jogi alkotmányosság Magyarországon. Politikatudományi Szemle 2013. 3. sz. 48-70. o. http://www.poltudszemle.hu/szamok/2013_3szam/antal.pdf

Berkes Lilla – Fekete Balázs: Nemzeti Hitvallás: csupán díszítő szavak? Közjogi Szemle 2017. 1. sz. 15-24. o.

Bibó István: Az államhatalmak elválasztása egykor és most. Akadémiai székfoglaló 1947. jan. 13-án. In: Bibó István: Válogatott tanulmányok II. <http://mek.oszk.hu/02000/02043/html/290.html>

Chronowski Nóra: Jogállamiság – gondolatok a magyar és az európai jogfejlődésről. Pro Publico Bono Magyar Közigazgatás 2016. 4. sz. 32-42. o. http://uni-nke.hu/uploads/media_items/chronowski-nora-jogallamisag-gondolatok-a-magyar-es-az-europai-unios-jogfejlodesrol.original.pdf

Chronowski Nóra: Az alaptörvény európai mérlegen. Fundamentum 2011. 2. sz. 68-80. o. <http://fundamentum.hu/sites/default/files/11-2-06.pdf>

Chronowski Nóra – Drinóczi Tímea – Zeller Judit: Túl az alkotmányon... Közjogi Szemle 2010. 4. sz. 1-12. o. http://m.cdn.blog.hu/bi/bibokoli/01_Tul_az_alkotmanyon_KJSZ_2011.pdf

Compilation of Venice Commission Opinions Concerning Constitutional Provisions for Amending the Constitution. [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI\(2015\)023-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2015)023-e)

Csink Lóránt – Fröhlich Johanna: A Haining-elv. Az alkotmány identitása, stabilitása és változtathatósága. Iustum Aequum Salutare 2016. 4. sz. http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20164sz/03_Csink_Frohlich_IAS_2016_4.pdf

Fröhlich Johanna: A demokrácia fogalom értelmezési tartományának bővítése: relativizálódás vagy garancia? Iustum Aequum Salutare 2010. 3. sz. 17-24. o. <http://ias.jak.ppke.hu/hir/ias/20103sz/03.pdf>

Halmi Gábor: Alkotmányos értékek és demokratikus konszolidáció. *Fundamentum* 2009. 3. sz. 31-48. o. http://epa.oszk.hu/02300/02334/00037/pdf/EPA02334_Fundamentum_2009_03_031-048.pdf

Jakab András: Mire jó egy alkotmány? Kommentár 2010. 6. sz. 10-23. o. http://kommentar.info.hu/iras/2010_6/mire_jo_egy_alkotmany

Kukorelli István: „Miért nem figyeltek a tűzoltókra?” In: *Mérlegen az Alaptörvény. Interjúkötet hazánk új alkotmányáról* (szerk. Molnár Benedek – Németh Márton – Tóth Péter). HVG-ORAC, Budapest 2013.

Kukorelli István: Húsz éve alkotmányozunk... *Közjogi Szemle* 2009. 3. sz. 1-10. o.

Kukorelli István – Takács Imre: A magyar alkotmány története. Az alkotmányos rendszerváltozás jellemzői. In: *Alkotmánytan I. Alapfogalmak, alkotmányos intézmények* (szerk. Kukorelli István). Osiris, Budapest 2007.

Herbert Küpper: Az alkotmánymódosítás és az alkotmánybíróvási kontroll – megoldás az „örökkévalósági klauzula”? *Közjogi Szemle* 2013. 4. sz.

Láposy Attila – Szajbély Katalin: Az Alaptörvény Átmeneti Rendelkezéseinek alkotmányosságáról. *Közjogi Szemle* 2012. 2. sz.

Christoph Möllers: Alkotmányozó hatalom – alkotmány – alkotmányosság. *Fundamentum* 2011. 2. sz. <http://fundamentum.hu/sites/default/files/11-2-01.pdf>

Majtényi Balázs: Alaptörvény a nemzet akaratából. *Állam- és Jogtudomány* 2014. 1. sz. 77-96. o. http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/Allam-%20es%20Jogtudomany/2014_1/2014-1-majtenyi.pdf

Petrétei József: Az alkotmányos demokrácia alapintézményei. *Dialóg Campus*, Budapest-Pécs 2009. 47-98. o.

Pozsár-Szentmiklós Zoltán: Milyen az alkotmányos kultúránk? *Magyar Jog* 2015. 9. sz. 492-497. o.

Report on Constitutional Amendment. Adopted by the Venice Commission at its 81st Plenary Session (Venice, 11-12 December 2009). [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2010\)001-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2010)001-e)

András Sajó: Constitutional Sentiments. *Acta Juridica Hungarica* 2006. 1. sz. 1-13. o.

Kim Lane Scheppele: A Tavares-jelentés. *Fundamentum* 2013. 3. sz. 47-52.o.

Somody Bernadette – Drinóczi Tímea – Gyórfi Tamás: Alkotmányozás. *Fórum. Fundamentum* 2011. 1. sz. <http://fundamentum.hu/sites/default/files/11-1-05.pdf>

Szente Zoltán: Az Alaptörvény (2012-2015). In: *A magyar jogrendszer állapota* (szerk. Jakab András – Gajduschek György). MTA TK JTI 2016. http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/09_Szente_Zoltan.pdf

Szente Zoltán: Érvelés és értelmezés az alkotmányjogban. *Dialóg Campus*, Budapest-Pécs 2013. 139-190. o.

Vörös Imre: Vázlat az alapvető jogok természetéről az Alaptörvény negyedik és ötödik módosításai után. *Fundamentum* 2013. 3. sz. 53-65. o. <http://fundamentum.hu/sites/default/files/13-3-04.pdf>

Vörös Imre: A történeti alkotmány az Alkotmánybíróság gyakorlatában. *Közjogi Szemle* 2016. 4. sz. http://hvg.orac.hu/Voros_Imre_A_torteneti_alkotmany_az_Alkotmanybirosag_gyakorlataban

JOGFORRÁSOK

I. ALKOTMÁNYELMÉLETI VITAKÉRDÉSEK

I.1. Az alábbi absztrakt fogalmak segítségével határolja el az alkotmányt mint jogforrást más jogszabályoktól!

Funkció – Tartalom – Politika – Absztrakció – Normativitás – Hierarchia – Stabilitás

I.2. Tételezzük fel, hogy az Országgyűlésben az alábbi rendelkezések lehetséges elfogadásáról szóló vita zajlik. Hogyan ítélné meg az egyes rendelkezések alkotmányosságát?

- Azokat a törvényeket, amelyek sürgős elfogadásához az előterjesztő szerint kiemelkedő közérdek fűződik, nem kell társadalmi egyeztetésre bocsátani.
- A parlament hatékony működése és költségeinek csökkentése érdekében az Országgyűlés a plenáris ülésen lefolytatandó vita nélkül közvetlenül zárószavazásra bocsáthatja az államszervezet alapvető intézményeit nem érintő törvényjavaslatokat.
- A törvényjavaslat előterjesztője a zárószavazás előtt tartalmi korlát nélkül terjeszthet elő módosító javaslatot.

I.3. Alkotmányelméleti és alkotmányjogi érvekkel támassza alá vagy cáfolja az alábbi kijelentéseket!

- Mivel az Országgyűlés mint legfőbb népképviselői szerv bármely életviszonyt bármikor szabályozás alá vonhat, felesleges meghatározni kizárólagos törvényhozási tárgyköröket az alkotmányban.
- Szem előtt tartva, hogy a törvényeknek annál nagyobb a legitimitása, minél nagyobb társadalmi támogatottság áll mögöttük, a jelenleginél szélesebben kellene meghatározni az Alaptörvényben azon törvényeknek a körét, amelyek elfogadásához kétharmados parlamenti támogatás szükséges.

I.4. Az Alkotmánybíróság szerint „a jogbiztonság a jogállam nélkülözhetetlen eleme”. Milyen tartalommal tölthető meg e követelmény? Az alkotmánybírósági gyakorlatot alapul véve azonosítsa a jogbiztonság követelményének összetevőit az alábbi példákban!

- „Aki a közterület belterületét rendeltetésétől eltérő módon, életvitelszerű lakhatás céljára használja, szabálysértést követ el. A szabálysértés nem állapítható meg, ha a feladat ellátására kötelezett önkormányzat a hajléktalan-ellátás feltételeit nem biztosítja.”
- „A helyi önkormányzat képviselő-testülete önkormányzati rendeletben meghatározhat tiltott, közösségellenes magatartásokat. A helyi önkormányzat képviselő-testülete e magatartás elkövetőjével szemben önkormányzati rendeletben ötvenezer forintig terjedő helyszíni bírság, illetve százötvenezer forintig terjedő közigazgatási bírság kiszabását rendelheti el, amely az önkormányzat saját bevételeit képezi.”
- „Az e törvényben foglalt köteleességek megszegése esetén az államigazgatási, polgári jogi, pénzügyi jogi, munkajogi, büntetőjogi és más jogszabályban foglalt jogkövetkezményeket kell alkalmazni.”
- „Az Országgyűlés a 2022. évi rendkívüli nyári ülészakán olyan törvénymódosítást fogad el, amelynek értelmében a családoknak a tanköteles gyermekekre tekintettel a tankötelezettség teljes időtartamára járó és havonta folyósított „iskoláztatási támogatás” egyszeri, az iskoláztatási támogatás kéthavi összegének megfelelő és a tanköteleesség válás évében kifizetendő ún. beiskolázási juttatásra módosul, és ez a módosítás 2022. szeptember 1-jén lép hatályba.”
- „Ahol jogszabály illetékhivatalról szól, ott az alatt az adóhatóságot kell érteni.”
- „Az államilag finanszírozott, ösztöndíjas doktori képzésben abszolutóriumot szerzett hallgató köteles utólag egy összegben megtéríteni képzésének költségét, ha az abszolutórium megszerzésétől számított öt éven belül nem indítja el a doktori fokozat megszerzésére irányuló eljárást. A módosítás 2024. január 1-jén lép hatályba, rendelkezéseit 2020. január 1-jétől kell alkalmazni.”

I.5. Az Országgyűlés Igazságügyi Bizottságának ülésén az egyik képviselő felszólalásában az alábbiakat mondja. A bizottság ülésére meghívott alkotmányjogi szakértőként vitatkozzon a képviselő állításaival!

„Szakítani kell az abszolút értelemben vett visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmával, mert az, noha csak kivételes esetekben, de ellentétbe kerülhet az Alaptörvény értékrendjével. Jogállamban is felmerülhet olyan érdek, amely indokolttá teheti a visszamenőleges hatályú jogalkotást. Így alkotmányosan nem igazolhatók az alábbi korlátozások:

- a) Az Országgyűlés még az országot fenyegető államcsőd elkerülése érdekében sem vethet ki visszamenőlegesen adót állampolgáira.
- b) Nem lehet a 2012 előtt egyetemi vagy főiskolai diplomát szerzett személyeket a korábbi felsőfokú tanulmányaikra figyelemmel ennek az ellentételezéseként egyszeri adó megfizetésére kötelezni akkor, ha a diploma megszerzését követően külföldön telepednek le.
- c) Az Országgyűlés a testi vagy szellemi fogyatékossgal élő, illetve időskorú személyek elleni rablások soha nem látott elszaporodása ellenére sem alkothat olyan törvényt, amely visszamenőleges hatállyal emeli duplájára a rablásért kiszabható szabadságvesztés alsó büntetési tételét, ha azt védekezésre képtelen személy sérelmére követték el.”

II. TESZTKÉRDÉSEK

Kijelölt, a vizsga első részében számon kérhető tananyag:

- a) **az előadáson elhangzottak:** iránymutatásul lásd a honlapon közzétett előadásvázlatot;
- b) **Magyarország Alaptörvénye:** B) cikk; C) cikk; E) cikk (3) bekezdés; Q) cikk (3) bekezdés; R) cikk; S) cikk; T) cikk; 1. cikk (2) bekezdés a), b) és d) pont; 9. cikk (4) bekezdés a) pont; 15. cikk (3)-(4) bekezdés; 16. cikk (2) bekezdés; 18. cikk (3) bekezdés; 23. cikk (4) bekezdés; 25. cikk (3) bekezdés; 31. cikk (2) bekezdés; 32. cikk (1) bekezdés a) pont, (2)-(3) bekezdés; 41. cikk (5) bekezdés;
- c) **a jogalkotásról szóló 2010. évi CXIX. törvény:** 2. §; 4. §; 5. § (1), (2)-(4) bekezdés; 7. § (1)-(3) bekezdés; 8. § (1) bekezdés; 9. §; 10. § (1) bekezdés; 12. § (1)-(2) bekezdés; 13. § (1) bekezdés; 14. §; 23. § (1)-(2) és (4) bekezdés; 24. § (1) és (3) bekezdés; 25. § (1) bekezdés; 26. § (1), (3)-(4) bekezdés;
- d) **alkotmánybírósi határozatok:** 60/1992. (XI. 17.) AB határozat, indokolás II.1-2. (pseudonorma); 29/2001. (VI. 29.) AB határozat, indokolás III.1. (retroaktív jogalkotás tilalma); 32/2012. (VII. 4.) AB határozat, indokolás [51] (retroaktív jogalkotás tilalma); 28/1992. (IV. 30.) AB határozat, indokolás II. (kellő felkészülési idő); 3209/2015. (XI. 10.) AB határozat, indokolás [49]-[52] (kellő felkészülési idő); 3047/2016. (III. 22.) AB határozat, indokolás [42] (kellő felkészülési idő); 34/2014. (XI. 14.) AB határozat, indokolás [116], [120]-[121] (normavilágosság); 1/2016. (I. 29.) AB határozat, indokolás [54]-[58] (jogbiztonság követelménye); 45/2012. (XII. 29.) AB határozat [92]-[101], [122]-[128] (közjogi érvénytelenség)

II.1. Jelölje „E” betűvel az egyedi és „N” betűvel normatív aktusokat!

A Fővárosi Közgyűlés parkolási díjakról szóló rendelete ___; az Országgyűlés határozata a Hárszabály módosításáról ___; az Országgyűlés határozata a köztársasági elnök megválasztásáról ___; a Kúria polgári jogegységi határozata a végrendeleti tanú aláírásának alaki érvényességi kritériumairól ___; az Alkotmánybíróság határozata az adózás rendjéről szóló törvény egyes rendelkezéseinek megsemmisítéséről ___; a köztársasági elnök határozata egyes diplomáciai kapcsolatok felvételéről ___; a Főváros Környéki Törvényszék polgári perben hozott határozata ___; a szakképzési hozzájárulásról szóló törvény ___; a nemzetgazdasági miniszter utasítása a Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság Szervezeti és Működési Szabályzatáról ___; a Nemzeti Adó- és Vámhivatal mulasztási bírságot kiszabó határozata ___.

II.2. Jogforrástani szempontból határolja el egymástól az alábbi miniszteri utasításokat!

- a) Az az utasítás, amely szerint a miniszter minden hét keddjén reggel 8 órakor miniszteri értekezletet tart, amelyen a minisztérium minden vezetőjének meg kell jelennie.
- b) Az az utasítás, amelynek értelmében az egyik főosztályvezetőnek az árvízi védekezés miatt a 2014. április 8-i értekezleten nem kell részt vennie.

II.3. Jogforrástani szempontból kategorizálja az alábbi normatív aktusokat!

- A: Jogszabály
- B: Közjogi szervezetszabályozó eszköz
- C: Létező és kötelező normatív aktus, de nem jogszabály és nem közjogi szervezetszabályozó eszköz
- D: Pseudonorma

Az állatvédelmi hatóság kijelöléséről szóló 334/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet ___; a gépjárműadóról szóló 1991. évi LXXXII. törvény ___; az ügyészség Biztonsági Szabályzatáról szóló 2/2013. (I. 31.) LÜ utasítás ___; a társasági adóról szóló 811/1997. (XII. 31.) PM tájékoztató ___; az oktatási államtitkár elvi iránymutatása a tankönyvrendelés során követendő szempontokról ___; az Alkotmánybíróság döntéseinek megjelöléséről és közzétételéről szóló 1002/2012. (III. 7.) AB határozat ___; a rádióberendezésekről szóló 2/2017. (I. 17.) NMHH rendelet ___; az egyes házszabályi rendelkezésekről szóló 10/2014. (II. 24.) OGY határozat ___; az Alkotmánybíróság 179/2011. (XII. 29.) AB határozata Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Önkormányzata rendeletének alkotmányellenességéről ___; a végrendelet tanújának aláírásáról szóló 3/2012. polgári jogegységi határozat ___.

II.4. A jogforrási hierarchia alapján állítsa sorrendbe az alábbi jogforrásokat! Az egy szintre tehető jogszabályokat azonos sorszámmal jelölje!

___ Alaptörvény; ___ sarkalatos törvény; ___ Magyar Nemzeti Bank elnökének rendelete; ___ önkormányzati rendelet; ___ miniszteri rendelet; ___ önálló szabályozó szerv vezetőjének rendelete; ___ kormányrendelet; ___ miniszterelnöki rendelet; ___ törvény.

II.5. Az Országgyűlés elfogadta az állampolgárságra vonatkozó új törvényt. Alkothat-e törvényt az állampolgársági vizsga lebonyolításának rendjéről? Ha igen, akkor milyen többséggel?

II.6. A Kormány szabályozni akarja a nyilvános zenés-táncos rendezvények biztonságával kapcsolatos követelményeket. Megteheti ezt kormányrendeletben? Megteheti-e akkor, ha a zenés-táncos rendezvények megtartásának szabályairól az Országgyűlés törvényt alkotott?

II.7. Egy nagyközség önkormányzatának képviselő-testülete szabályozni akarja az éves rendszerességgel megtartott helyi pálinkafesztivál infrastrukturális feltételeinek biztosítását. Lehet-e közjogi akadálya az önkormányzati rendelet megalkotásának?

II.8. Alkotmányosan megengedett-e a köznevelési törvény végrehajtásáról szóló kormányrendeletben felhatalmazni az oktatási minisztert az iskolai diákönkormányzatok működésének szabályozására?

II.9. A külügyminiszter 2020 elején sürgősséggel és felhatalmazás nélkül alkot rendeletet a rangadományozás és ranghasználat részletes szabályairól. A 2020. májusi kormányváltást követően a külügyi területért felelős új miniszter megtudja, hogy a hivatali elődje hogyan alkotott rendeletet. Nem szeretne azonban ebből botrányt csinálni, ezért a miniszterelnök értesítése nélkül és anélkül, hogy arra egyébként felhatalmazást kapott volna, hatályon kívül helyezi ezt a rendeletet. Jogszerűen járt el az új külügyminiszter?

II.10. Értékelje, hogy az alábbi jogalkotási felhatalmazások megfelelnek-e az alkotmányossági és törvényi követelményeknek!

- a) „E törvény végrehajtásáról az érintett miniszterek gondoskodnak.”

- b) „Felhatalmazást kap a Kormány, hogy a miniszter útján gondoskodjék a cukrászati követelmények szabályozásáról.”

II.11. Melyik a kakukktojás és miért? Húzza alá és röviden indokolja választát!

- a) Sarkalatos törvény, normatív határozat, törvény, rendelet
Indokolás:
- b) Önkormányzati rendelet, kormányrendelet, miniszteri rendelet, az MNB elnök rendelete
Indokolás:

II.12. Csoportosítsa az alábbi jogforrásokat a megadott kategóriák szerint!

- a) a belügyminiszter rendelete a rendőrség ruházati és öltözködési szabályairól
b) a Budapest Környéki Törvényszék ítélete büntetőügyben
c) a pártok működéséről szóló sarkalatos törvény
d) az Alkotmánybíróság határozata a postatörvény egyes rendelkezéseinek megsemmisítéséről
e) a köztársasági elnök döntése XY honosításáról
f) a Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal elnökének rendelete a földgáz rendszerhasználati díjáról
g) a Kormány rendelete az esküvői szertartások során alkalmazandó biztonsági intézkedésekről
h) a Kúria jogegységi határozata a végrendelet tanújának aláírásáról
i) a minisztériumok felsorolásáról szóló törvény módosítása
j) a köztársasági elnök utasítása a Köztársasági Elnöki Hivatal szervezetéről
k) az Országgyűlés határozata a Hárszabály módosításáról
l) Mosonmagyaróvár Város Önkormányzata képviselő-testületének rendelete a zajvédelemről

Eredeti jogkörben kiadható jogszabály:	
Felhatalmazás alapján kiadható jogszabály:	
Eredeti és felhatalmazás alapján egyaránt kiadható jogszabály:	
Közjogi szervezetszabályozó eszköz:	
Létező és kötelező normatív aktus, de nem jogszabály és nem közjogi szervezetszabályozó eszköz:	
Egyik sem:	

II.13. Sorolja be az alábbi állításokat a következő kategóriák (A, B, C, D vagy E) valamelyikébe!

- A: Az állítás és az indokolás is igaz, és van köztük ok-okozati összefüggés**
B: Az állítás és az indokolás is igaz, de nincs köztük ok-okozati összefüggés
C: Az állítás igaz, az indokolás hamis
D: Az állítás hamis, az indokolás igaz
E: Mindkettő hamis

A minősített többséggel elfogadott törvényi szabállyal ellentétes tartalmú új törvényi rendelkezést csak minősített többséggel lehet elfogadni, mert a minősített többséggel elfogadott törvény nem módosíthat egyszerű többséggel elfogadott törvényt. ____

A sarkalatos törvények a jogforrási hierarchiában megelőzik a többi törvényt, mert az Alaptörvény határozza meg a sarkalatos törvényben szabályozni rendelt tárgyköröket. ____

A helyi önkormányzatnak kizárólag származékos jogalkotási hatásköre van, mert a helyi önkormányzatok jogalkotási hatásköre nem vezethető vissza alaptörvényi rendelkezésre. ____

A jogalkotási törvény tiltja a szubdelegáció alkalmazását, ezért a Kormány törvényben kapott felhatalmazás jogosultjaként a jogi szabályozásra nem adhat felhatalmazást a Kormány tagjának. ____

A sarkalatos törvények módosításához ugyanolyan többség szükséges, mint az Alaptörvény módosításához, mert az Alaptörvény elfogadásához az összes országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges. ____

Az MNB elnöke rendeletének és a kormányrendeletnek a kollíziója a jogforrási hierarchia alapján nem oldható fel, mert az érvényesség egyik feltétele az, hogy a jogszabály illeszkedjen a jogforrási hierarchiába. ____

A jogszabály időbeli hatályba léptetése kapcsán az egyik jogbiztonsági követelmény a normavilágosság, mert a jogszabályi rendelkezések megfogalmazása nem adhat módot kiszámíthatatlan jogértelmezésre. ____

III. JOGESETEK

III.1. Az Országgyűlés módosítja a jogalkotásról szóló törvényt: a jogszabályok felsorolását kiegészíti a Központi Statisztikai Hivatal elnökének rendeletével, valamint megállapítja az e rendelet megalkotására vonatkozó szabályokat.

Értékelje alkotmányossági szempontból az alábbi törvényt módosítást!

III.2. 2026 őszén számos iskolaigazgató szembesül azzal, hogy egy influenzaszerű betegség gyermekek tucatjait érinti. Több iskolában követelik a szülők és a pedagógusok, hogy a járvány megfékezése érdekében függeszék fel a tanítást. A törvény ugyan lehetőséget ad arra, hogy „a jelentős számú tanulót érintő fertőző betegség esetén” az igazgató oktatási szünetet rendeljen el, azonban mivel hivatalosan nem jelentették be a járványt, az igazgatók bizonytalanok, hogy élhetnek-e jogukkal. A helyzet tisztázására az oktatási miniszter körlevéllel fordul az igazgatókhoz, amelyben arról tájékoztatja őket, hogy az oktatási szünet elrendelésének a tanulók több mint negyven százalékát érintő, orvosilag igazolt fertőző betegség esetén van helye.

1. Rendelkezik az oktatási miniszter jogalkotási hatáskörrel?
2. Értékelje az eljárás alkotmányosságát!

III.3. 2025 novemberében az Országgyűlés lényegében teljesen újraszabályozza az ingatlanadó bevallásának eljárását. Az adóbevallás határidejének közeledtével az adóhivatal ügyfélszolgálatához szünet nélkül érkeznek azok a megkeresések, amelyben a polgárok az iránt érdeklődnek, hogy az új bevallási rend szerint a papíralapú bevallást választók számára a bevallás benyújtására előírt határidő a postára adásra vagy az adóhivatalhoz való beérkezésre vonatkozik-e. A kérdésről a hivatalon belül sincs egyetértés, az ügyfélszolgálati alkalmazottak az érdeklődőknek eltérő válaszokat adnak. A jogszabályi hiányosságot a Nemzeti Adó- és Vámhivatal vezető államtitkár is észleli, ezért úgy dönt, hogy a kérdést normatív utasításban rendezi. Ebben előírja, hogy a bevallási határidő szempontjából a beérkezés időpontja az irányadó, következésképpen mulasztási bírság szabható ki azokra az állampolgárokra, akik a bevallásukat határidőn belül postára adták ugyan, de az a hivatalhoz csak a határidő lejártát követően érkezett be.

1. Foglalja össze a jogeset tényállását!
2. Rendelkezik a NAV elnöke jogalkotási hatáskörrel?
3. Szabályozhatta az elnök normatív utasításban az adóbevallási határidő számításának módját?

III.4. A sajtó több ízben is megdöbbenő híradásokat közöl arról, hogy a fiatalok körében robbanásszerűen terjednek bizonyos pszichotróp anyagokat tartalmazó „dizájner drogok”, amelyek az utóbbi hetekben több halálesethez is vezettek. A parlamenti többség azonnali reakciót tart szükségesnek, ugyanakkor úgy vélik, nem lenne szerencsés hozzányúlni a nemrég elfogadott büntetőjogi kódex rendelkezéseire. Végül az Országgyűlés – 136 képviselő szavazatával, 23 ellenszavazat és 2 tartózkodás mellett – határozatot fogad el a Büntető Törvénykönyv kábítószer-fogalmának értelmezéséről, amelyben a kábítószerek körébe sorolja az elmúlt hetekben terjedésnek indult pszichotróp anyagokat is.

1. Eljárásjogi szempontból érvényesen fogadta el az Országgyűlés a határozatot?
2. Értékelje az Országgyűlés által elfogadott határozat tartalmi alkotmányosságát!
3. Hogyan veszítheti hatályát az Országgyűlés határozata?

III.5. A 2028-as választásokat követően létrejövő új kormánykoalícióban meghatározó szerepet kap a fiatalok szavazatára építő zöld párt. A zöldpárti képviselők első törvényjavaslatai között a legnagyobb visszhangot az a kezdeményezés váltja ki, amely szerint az önkormányzatok nem szedhetnek építményadót azon lakások után, amelyek energiaellátását a tulajdonos napkollektorral oldja meg. A törvény egyéves alkalmazásának tapasztalatai azt mutatják, hogy egyes önkormányzatok számára az új szabályozás jelentős bevételkiesést okozott, mert területükön az elmúlt évtizedben igen megszorodott a napkollektoros házak száma, olyan új építmények pedig

már alig épülnek, amelyek nem használják ki a napenergiát. Az egyik önkormányzat válaszképpen rendeletet alkot, amelyben kimondja, hogy az építményadó mértékét az eddig alkalmazott mérték 50 százalékára csökkenti, de ennek megfizetésére minden építmény tulajdonosa köteles. Az önkormányzati rendeletnek a záró rendelkezései értelmében e szabály a kihirdetését követő napon lép hatályba, de már a kihirdetését megelőző hatodik hónap első napjától kell alkalmazni.

1. Foglalja össze a jogeset tényállását!
2. Értékelje az önkormányzati rendelet érvényességét! Alkotmányossági szempontból hogyan értékelhető a rendelet hatálybaléptetése?
3. Hol szerepel a jogbiztonság tétele az Alaptörvényben, és a vonatkozó alkotmánybírói gyakorlat figyelembe vételével miért sérülhet a fenti példában?

III.6. Z. Község Önkormányzatának képviselő-testülete – mivel magasabb szintű jogszabály nem rendelkezett a kérdéstről – rendeletet alkotott az aratás időbeni ütemezéséről. Az önkormányzati rendeletet 2017. március 8-án hirdetik ki, és április 15-én lép hatályba. 2017. szeptember 1-jén azonban a vidékfejlesztési miniszter felhatalmazás nélkül rendeletet alkot az aratás időbeni ütemezéséről, amely október 1-jén lép hatályba.

Értékelje érvényességi, hatályossági és alkalmazhatósági szempontból a rendeleteket!

III.7. R. Község Önkormányzatának képviselő-testülete 2018 januárjában rendeletet fogad el, amelyben egy új helyi kitüntetés, a „Községünkért” díj megalapításáról, az odaítélés feltételeiről és az átadás időpontjáról, méltatlanná válás esetére pedig a díj visszavonásáról rendelkezik. Egy ellenzéki képviselő a képviselő-testület ülésén ennél a napirendi pontnál felszólal, és azt jelzi, hogy a kitüntetések adományozásának szabályairól van külön törvény, amely azonban nem ad felhatalmazást a helyi önkormányzatok számára rendeletalkotásra. A jegyző pedig arra mutat rá, hogy a helyi kitüntetésről szóló rendelet egyik pontja nem felel meg az emberi erőforrásért felelős miniszter rendeletébe foglalt előírásnak, így ennek a résznek az elhagyását javasolja. A képviselő-testület többsége azonban úgy dönt, hogy a kétségek dacára változatlan formában elfogadja a rendeletet.

Jogszerűen járt el a képviselő-testület a rendelet elfogadásakor az ellenzéki képviselő, illetve a jegyző aggályaira, észrevételeire tekintettel?

III.8. 2028 júliusának végén bejárja Európát a hír, miszerint Rotterdamban meghibásodott az addig biztonságosnak hitt „légbuborék” nevezetű extrém sportjáték, amit augusztusban több hazai zenei és kulturális fesztiválon is üzembe akartak helyezni. Bár szerencsére a külföldi balesetben senki nem szenvedett komolyabb sérülést, a magyar Országgyűlés elhatározta, hogy szabályozza a játék használatának biztonsági feltételeit. Az üzembe helyezéssel és a játék használatával kapcsolatos részletes szabályok megalkotására a parlament a Kormánynak adott felhatalmazást. Az ügy sürgősségére tekintettel a Kormány már a törvény elfogadásának napján teljesítette feladatát, és felhatalmazta az egészségügyi minisztert, hogy állapítsa meg a játékosokra vonatkozó egészségügyi alkalmassági követelményeket, amely feladatnak a miniszter eleget is tett. Mivel a játék üzembe helyezésének kritériumairól a sportminiszter már időközben kiadott egy rendeletet, a Kormány úgy ítélte meg, hogy ezzel a tárgykörrel a rendeletében nem kell foglalkoznia.

1. Fogalja össze a jogeset tényállását!
2. Alkothat-e törvényt az Országgyűlés a „légbuborék” biztonsági feltételeiről?
3. Jogszerűen alkotta meg a Kormány, illetve az egészségügyi és a sportminiszter a vonatkozó rendeletet?

III.9. Az online sajtó felkapja a hírt, hogy az egyik jó hírű középiskola tanulói közül sokan tanítás után az iskolától néhány száz méterre működő kocsmában „vezetik le a feszültséget”. Eljárás végül nem indul a kocsmáros ellen, a megkérdezett tanúkkal egybehangzó állítása szerint ugyanis mindig csak üdítőitalt szolgálja ki a gyerekeket. Szülői petíció alapján azonban a Kormány 2018. december 1-én módosítja a kereskedelmi tevékenység folytatásának feltételeiről szóló 22/2016. (VI. 4.) Korm. rendeletet, és az eredeti 200 méterről 800 méterre növeli azt a közterületi távolságot, amelyen belül nevelési-oktatási intézmény bejáratától számítva nem lehet szeszes italt kimérni. A rendeletmódosítás 2019. január 1-jén lép hatályba.

A jogállamiságból fakadó alkotmányossági követelmények alapján értékelje a rendeletet!

III.10. A 2024-es parlamenti választási kampány egyik központi kérdése a nyugdíjak mértéke, aminek kapcsán a legnagyobb ellenzéki párt nyugdíjemelés hiányát kifogásolja. A választásokat követően kormányra került ellenzéki párt 2024. június 1-jén el is fogadtatja az Országgyűléssel az öregségi nyugdíjak évközi rendezéséről

szóló törvényjavaslatát. A törvényt 2024. június 4-én hirdetik ki azzal, hogy a megemelt nyugdíjmértékre vonatkozó szabályok 2024. január 1-jén lépnek hatályba.

Értékelje a rendelet hatálybaléptetését!

III.11. 2018-ra egyre komolyabb problémákat okoz az áhírek terjedése a közösségi médiában. Mivel a törvényi szabályozása körüli parlamenti vita nehézkes, ezért Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság elnöke maga dönt úgy, hogy rendeletben fogja szabályozni a közösségi oldalak üzemeltetőinek kötelezettségeit, illetve azok elmulasztásának szankcióit. A Kormány egy hónappal az NMHH elnöki rendelet kihirdetését követően rendeletet ad ki, amely immár teljes körűen rögzíti a közösségi média működéssel kapcsolatos követelményeket.

1. Jogszerűen adta ki az NMHH elnöke, illetve a Kormány a rendeletét?
2. Hatályon kívül kell helyezni az NMHH elnök rendeletét a kormányrendelet hatályba lépése után?

III.12. A 2026. április végi választások után az új kormány át kívánja alakítani a közigazgatási informatikai képzés és juttatás rendszerét, amelynek keretében megszüntetné a közszolgák otthoni internetezési költségeit fedező internet-utalványozást, ugyanakkor megemelné az informatikai vizsgával rendelkező közszolgák részére juttatott kiegészítő informatikai juttatás aránytalanul alacsonynak tartott mértékét. Választási ígéreteinek megfelelően továbbá június 15-ét az e-közigazgatás napjává kívánja nyilvánítani. A kormány szándékainak megfelelő törvényt az új Országgyűlés rendkívül gyorsan, már 2026 júniusában el is fogadja. A törvény június 14-én kerül kihirdetésre a Magyar Közlönyben. Záró rendelkezései között kimondja: „E törvény a kihirdetése napján lép hatályba, azzal, hogy a kiegészítő juttatás megemelésére vonatkozó rendelkezését már 2026. január 1-jétől alkalmazni kell.”

A hatályba léptető rendelkezésre figyelemmel összhangban van-e a jogállamiság követelményével és az azt érvényesítő garanciális törvényi szabályokkal az internet-utalványozást érintő törvénymódosítás, a kiegészítő informatikai juttatásra vonatkozó törvénymódosítás, és a június 15-i nap e-közigazgatási nappá nyilvánítása?

IV. VIZSGAJOGESETEK

IV.1. R. Község Önkormányzatának képviselő-testülete 2017. március 1-jei ülésén felhatalmazás nélkül fogadja el a települési névhasználatról szóló rendeletének módosítását, amelynek értelmében a település nevét feltüntető domain név (pl. www.rkozseg.eu) használata az önkormányzat engedélyéhez, továbbá díj megfizetéséhez kötött. A jegyző az ülésen tájékoztatja a képviselőket, hogy e tárgykörben nincsen olyan törvényi előírás, ami akadályt jelentene. Mivel a polgármester szerint több cég is szeretne „települési” domain nevet bejegyeztetni, úgy döntenek, hogy gyorsan kell lépni és a rendeletmódosítást a kihirdetés napján hatályba is léptetik. A Nemzeti Fejlesztési Minisztérium infokommunikációért felelős államtitkára értesül az önkormányzat lépéséről, és az egységes helyi jogalkotás megteremtése érdekében olyan elvi állásfoglalást ad ki, amely szerint önkormányzat a település nevének domain névként való használata esetén csak előzetes regisztrációt írhat elő, azt is ingyenesen. A Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság elnöke szerint mindez azonban nem elég a helyzet kezelésére, így az elektronikus kereskedelemről szóló törvény felhatalmazása alapján kiadja a települési domain nevek használatáról szóló rendeletét.

1. Jogszerűen alkotta meg az önkormányzat a települési névhasználatról szóló rendelet módosítását?
2. Hogyan minősíthető közjogi szempontból az önkormányzati rendeletmódosítás hatályba léptetése?
3. Hogyan ítélt meg alkotmányosan az infokommunikációért felelős államtitkár által kiadott elvi állásfoglalás?
4. Hatályon kívül kell-e helyezni az önkormányzatnak a rendeletmódosítást az NMHH elnöke által a tárgykörben kiadott rendelet hatályba lépését követően?

IV.2. Oknyomozó újságírók feltárják, hogy az utóbbi években állami alkalmazottak rendszeresen visszaéltek a számukra biztosított kedvezményes üdülési lehetőségekkel. A hírre reagálva az Országgyűlés néhány napon belül elfogadja a kedvezményes üdülési lehetőségeket radikálisan korlátozó törvényt. A szavazásban 150 képviselő vesz részt, köztük 45 nemmel szavaz és 15 tartózkodik. Az Országgyűlés a törvénnyel a közjogi méltóságok kedvezményeit is korlátozza, így például a köztársasági elnök javadalmazásáról szóló, az Alaptörvény 12. cikk (5) bekezdése szerinti törvényt is módosítják. Mivel a köztársasági elnök nyilvánosan is hangot ad sértettségének, az Országgyűlés elnöke nem látja értelmét, hogy tőle várja a törvény kihirdetésének elrendelését, azt inkább az Országgyűlés honlapján hozzák nyilvánosságra. Az új törvény záró rendelkezései között kimondja, hogy „a törvény 2020. március 1-jén lép hatályba azzal, hogy az azt megelőző 12 hónapban igénybe vett üdülések

esetében az együtt üdülő távolabbi rokonok után az üdülési díj kétszeresét kell megfizetni.” A törvény szerint ilyen távolabbi rokonnak minősül „az unoka, a vő, a meny és a hasonlóan távolabbi családtagok”.

1. Az alkotmányos követelményeknek megfelelően született meg a törvény?
2. Értékelje az Alaptörvénynek való megfelelése szempontból a kétszeres üdülési díj megfizetését előíró szabályt!
3. Értékelje a törvénynek a „távolabbi rokon” fogalmát értelmező rendelkezését!

V. KULCSFOGALMAK

Alkotmány – Alaptörvény – Alkotmányvédelem – Alkotmányozás – Alkotmánymódosítás – Alkotmányosság – Jogállamiság – Jobbiztonság – Jogforrás – Egyedi és normatív aktus – Jogszabály – Hierarchia – Törvény és törvényalkotás – Minősített többségű törvényalkotás – Sarkalatos törvény – Részvételi demokrácia – Rendelet és rendeletalkotás – Eredeti és származékos jogalkotás – Jogalkotásra adott felhatalmazás – Végrehajtási jogszabály – Szubdelegáció tilalma – Jogszabályok érvényessége – Kihirdetés – Jogszabályok hatálybalépése – Kellő felkészülési idő – Visszamenőleges hatályú jogalkotás – Normavilágosság – Jogszabályok hatályon kívül helyezése – Jogszabályok hatályvesztése – Közjogi szervezetszabályozó eszköz

VI. AJÁNLOTT SZAKIRODALOM ÉS FORRÁSOK

38/2012. (XI. 14.) AB határozat, indokolás [54]-[99] (normavilágosság, felhatalmazás jogalkotásra, jogbiztonság). <http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/1C19F4D0CFDE32FBC1257ADA00524FF1?OpenDocument>

Bodnár Eszter – Módos Mátyás: A jogalkotás normatív kereteinek változásai az új jogalkotási törvény elfogadása óta. Kodifikáció 2012. 1. sz. <http://kodifikator.hu/letoltes/category/3-2012-evi-i-szam?download=14:bodnar-eszter-modos-matyas-a-jogalkotas-normativ-kereteinek-valtozasai-az-uj-jogalkotasi-torveny-elfogadasa-ota>

Kis János: Népszuverenitás. Fundamentum 2006. 2. sz. <http://www.fundamentum.hu/sites/default/files/06-2-01.pdf>

Papp Imre: A jogbiztonság formai eleme: a kellő felkészülési idő követelménye. Kodifikáció 2013. 1. sz. <http://kodifikator.hu/letoltes/category/8-2013-evi-i-szam?download=48:papp-imre-a-jogbiztonsag-formai-eleme-a-ke-llo-felkeszulesi-ido-kovetelmenye>

Papp Imre: Egy pillantás a jogszabályok kihirdetésére. Kodifikáció 2012. 2. sz. <http://kodifikator.hu/letoltes/category/6-2012-evi-ii-szam?download=32:papp-imre-egy-pillantas-a-jogszabalyok-kihirdetesere>

Schmidt Péter alkotmánybíró különvéleménye a 4/1993. (II. 12.) AB határozathoz. <http://net.jogtar.hu/jr/gen/getdoc2.cgi?dbnum=1&docid=993H0004.AB>

ÁLLAM ÉS POLGÁR

I. ALKOTMÁNYELMÉLETI VITAKÉRDÉSEK

I.1. A következő szemelvények alapján elemezze az állampolgársági szabályozás módosítására irányuló alábbi javaslatokat!

Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata

15. cikk (1) Minden személynek joga van valamely állampolgársághoz.

(2) Senkit sem lehet sem állampolgárságától, sem állampolgársága megváltoztatásának jogától önkényesen megfosztani.

2002. évi III. törvény az Európa Tanács keretében, 1997. november 6-án kelt, az állampolgárságról szóló Európai Egyezmény kihirdetéséről

3. cikk (1) Minden állam saját joga szerint határozza meg, hogy kik az ő állampolgárai.

(2) Az ilyen jogszabályt más államok annyiban kötelesek elfogadni, amennyiben az összhangban áll a vonatkozó nemzetközi egyezményekkel, a nemzetközi szokásjoggal és az állampolgárság tekintetében általánosan elismert jogelvekkel.

- a) Az a törvénymódosítás, amely felhatalmazza a büntetőbíróságokat, hogy a terrorcselekmény elkövetésében bűnösnek talált személyt ítélettel megfosszák magyar állampolgárságától.
- b) Az a törvénymódosítás, amelynek értelmében elveszíti a magyar állampolgárságát az, aki két egymást követő országgyűlési választáson nem vett részt.
- c) Az a törvénymódosítás, amely szerint elveszíti választójogát az a magyar állampolgár, aki külföldön szerzett jövedelmére tekintettel öt egymást követő évben nem nyújtott be adóbevallást a magyar adóhatóságnak, illetve benyújtott adóbevallása alapján nem volt kimutatható hazai jövedelme. Nem őt, hanem három egymást követő adóbevallást kell figyelembe venni azok esetében, akik állampolgárságukat honosítás útján szerezték.
- d) Az a törvénymódosítás, amelynek értelmében megfosztható magyar állampolgárságától az, aki más ország állampolgárságát megszerzi, vagy más országban állampolgárság megszerzésére irányuló kérelmet terjeszt elő.
- e) Az a törvénymódosítás, amely a honosítási feltételek közül eltörli a kérelem benyújtása előtti folyamatos magyarországi lakóhely követelményét.

I.2. A magyar állampolgársági jog szerint a köztársasági elnök felmentést adhat a honosítás több törvényi feltétele alól is abban az esetben, ha az állampolgárságot kérelmező honosításához Magyarországnak kiemelt érdeke fűződik. A törvényi rendelkezés értelmében akár olyan külföldi vagy hontalan személy is megkaphatja a magyar állampolgárságot, aki csak a honosítási kérelme benyújtása előtti napokban létesített magyarországi lakóhelyet, nem biztosított magyarországi megélhetése és lakhatása, továbbá egyetlen szót sem beszél magyarul. Az alkotmányjogi tudományos diákkör „Kiből lehet magyar?” című minikonferenciáján Önnek e szabály alkotmányjogi megítéléséről kell három-öt perces felszólalásban értekeznie. Gyűjtsön alkotmányjogi érveket a feladat teljesítéséhez!

I.3. Három egyetemi csoporttárs az Országos Széchényi Könyvtárba látogat, hogy szakirodalmat gyűjtsenek jogtörténeti tárgyú házi dolgozatukhoz. A helyszínen kifüggesztett díjtáblázatot fürkészve azzal szembesülnek, hogy a határon túli magyarok mentesülnek a több ezer forintra rúgó éves beiratkozási díj megtérítése alól, míg ők – érvényes hazai hallgatói jogviszonnyal rendelkező magyar állampolgárokként – csupán 40%-os kedvezmény igénybevételére jogosultak. Sorban állás közben szelíden elvitatkoznak a határon túl élő magyaroknak járó kedvezmény igazságosságáról, és eltökélik, hogy a könyvtárba bejutva a vitatott kedvezmény jogi hátterét is kikutatják. Ön milyen érvekkel kapcsolódna be a három egyetemista csoporttárs vitájába?

I.4. Határolja el egymástól a politikai és a kulturális értelemben vett nemzet fogalmát! Azonosítson az Alaptörvényben és a magyar állampolgárságról szóló törvényben olyan szabályozási elemeket, amelyek a kulturális nemzetfelfogást juttatják kifejezésre!

I.5. Miután a kialakult feszültségek, bizalmatlanság miatt több európai ország az állampolgársági szabályozása átalakítására és szigorítására készül, elvi kérdésként merül fel az Európa Tanács (ET) parlamenti közgyűlésén, hogy meg lehet-e tiltani az egyes állampolgároknak, hogy egy másik tagállam állampolgárságát vegyék fel, illetve jogkövetkezményként felmerülhet-e ilyen esetekben a meglévő állampolgárság elvesztése. Az Európa Tanács közgyűlésén jelen lévő delegáció résztvevőjeként – választása szerint, de figyelemmel az Egyezmény alábbi rendelkezésére – érveljen alkotmányjogi érvek segítségével a kettős vagy többes állampolgárság intézménye ellen, illetve mellett!

2002. évi III. törvény az Európa Tanács keretében, 1997. november 6-án kelt, az állampolgárságról szóló Európai Egyezmény kihirdetéséről

14. cikk (1) Minden részes állam köteles engedélyezni:

- a) hogy a születéskor automatikusan különböző állampolgárságokat megszerzett gyermekek ezeket az állampolgárságokat megtarthassák;
- b) hogy állampolgáraik másik állampolgársággal is rendelkezhessenek, amennyiben ezt a másik állampolgárságot automatikusan, házasságkötés révén szerzik meg.

(2) Az 1. bekezdésben említett állampolgárságok megtartása a jelen Egyezmény 7. cikke vonatkozó rendelkezéseinek hatálya alá esik.

15. cikk Jelen Egyezmény rendelkezései nem korlátozhatják a részes állam azon jogát, hogy belső jogában meghatározza, hogy:

- a) azon állampolgárai, akik egy másik Állam állampolgárságát megszerzik vagy azzal rendelkeznek, megtarthatják-e állampolgárságukat vagy elveszítik azt;
- b) az állampolgárság megszerzése vagy megtartása függ-e egy másik állampolgárságról való lemondástól vagy annak elvesztésétől.

16. cikk Valamely részes állam egy másik állampolgárságról való lemondást vagy annak elvesztését nem írhatja elő állampolgársága megszerzésének vagy megtartásának feltételül, amennyiben a lemondás vagy elvesztés nem lehetséges, vagy ésszerűen nem követelhető meg.

II. TESZTKÉRDÉSEK

Kijelölt, a vizsga első részében számon kérhető tananyag:

- a) az előadáson elhangzottak: iránymutatásul lásd a honlapon közzétett előadásvázlatot;
- b) Magyarország Alaptörvénye: D) cikk, G) cikk, XIV. cikk, XXIX. cikk;
- c) a magyar állampolgárságról szóló 1993. évi LV. törvény: 1-6. §, 8-9. §;
- d) a nemzetiségi jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény: 1. §; 11-21. §; 50. §; 53-54. §; 148. § (1), (3)-(6) bekezdés; 1. sz. melléklet;
- e) a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény: 1. § (1) bekezdés a)-c) pont;
- f) a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény: 1. § (3) bekezdés; 2. § a), b) és f) pont; 32. § (1), (3)-(4) bekezdés; 51. §;
- g) a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény: 2. § a)-e) pont, 6. §, 10. § (1)-(3) bekezdés, 12. §, 17. §, 19. §, 45. § (1)-(4) bekezdés;
- h) az Európa Tanács keretében, 1997. november 6-án kelt, az állampolgárságról szóló Európai Egyezmény kihirdetéséről szóló 2002. évi III. törvény: 3-5. cikk

II.1. Állapítsa meg, hogy melyik állampolgársági jogcímre vonatkoznak az alábbi állítások!

- a) E jogcímen volt magyar állampolgárok az államfő mérlegelése alapján szerezhetnek állampolgárságot;
- b) A magyar állampolgárság megszűnése után a hontalanság elkerülését szolgálja;
- c) Magyar származású személyek állampolgárság-szerzését teszi lehetővé;
- d) E jogcímen volt magyar állampolgárok a törvényi feltételek teljesítése esetén már alanyi jogon szereznek állampolgárságot;
- e) A magyar állampolgárság létrejöttének legjellemzőbb jogcíme:

II.2. Határolja el az állampolgársági kódex alapján a honosítás és a visszahonosítás intézményét!

II.3. Melyik a kakukktojás? Karikázza be azt a választ, amelyik nem illik a (...) helyére!

A(z) (...) csak volt magyar állampolgárok kezdeményezhetik.

- a) állampolgárság visszaállítását
- b) kedvezményes honosítást
- c) visszahonosítást

A (...) jogintézménye időhatárhoz kötött.

- a) visszavonás
- b) visszaállítás
- c) visszahonosítás

A (...) bíróság előtt nem támadható meg.

- a) nyilatkozattal szerzett állampolgárság
- b) lemondási feltételek fennállásának megállapítása
- c) kedvezményes honosítás

II.4. Keressen legalább három példát arra, hogy a magyar állampolgársági kódex szándékai ellenére miként fordulhat elő, hogy egy magyar állampolgár hontalanná válik!

II.5. Sorolja be az alábbi állításokat a következő kategóriák (A, B, C, D vagy E) valamelyikébe!

- A: Az állítás és az indoklás is igaz, és van köztük ok-okozati összefüggés**
- B: Az állítás és az indoklás is igaz, de nincs köztük ok-okozati összefüggés**
- C: Az állítás igaz, az indoklás hamis**
- D: Az állítás hamis, az indoklás igaz**
- E: Mindkettő hamis**

A magyar állampolgársági jog értelmében magyar nyelven egyáltalán nem beszélő személyek is szerehetnek magyar állampolgárságot, mert a köztársasági elnök bizonyos esetekben felmentést adhat a honosítás meghatározott feltételei alól. ____

A honosítási kérelmet elutasító döntéssel szemben jogorvoslatért a Fővárosi Törvényszékhez lehet fordulni, mert az állampolgársági törvény felsorolja a honosításhoz teljesítendő feltételeket. ____

A lemondás elfogadásától számított tíz éven belül bárki kérheti állampolgárságának visszaállítását, mert kérelmére visszahonosítható az, akinek magyar állampolgársága megszűnt, és megfelel az állampolgársági törvényben meghatározott feltételeknek. ____

A magyar állampolgárságra azok a jogszabályok az irányadók, amelyek az állampolgárságra ható tények vagy események bekövetkezésekor hatályban voltak, mert az állampolgársági törvénynek nincs visszaható hatálya. ____

Magyarország a vérségi elvet követi, mert az állampolgársági törvény elismeri a kettős állampolgárságot. ____

A magyar jog kiegészítő elvként alkalmazza a területi elvet, mert a Magyarország területén születő gyermek magyar állampolgár lesz, amennyiben születésével nem szerezte meg szülei állampolgárságát. ____

II.6. Jelölje megfelelően, hogy a rendelkezésre álló információk alapján az adott személy milyen jogcímen lehet a legegyszerűbben magyar állampolgár!

- A: Születéssel keletkezik az állampolgárság**
- B: Honosítás (alapeset)**
- C: Kedvezményes honosítás**
- D: Visszaállítás**
- E: Egyik sem (nem állnak fenn az állampolgárság keletkezésének és szerzésének feltételei)**

Antonio, az ELTE BTK spanyol állampolgárságú összehasonlító irodalom vendégprofesszora egy szemeszterre, aki kiválóan tud magyarul. ____

Giselle, mexikói apa és magyar anyja Mexikóvárosban született kislánya. ____

Anna, aki 2015-ben mondott le magyar állampolgárságáról, hogy megszerezhesse az ukránt, de kérelmét az ukrán hatóságok már háromszor elutasították. ____

Elizabeth, 12 éve Győrben praktizáló brit állampolgárságú sebészorvos. ____

Iván, bolgár állampolgárságú csecsemő, akit a magyar állampolgár Katalin fogadott örökbe. ____

II.7. Dezső született magyar állampolgár, míg Márta 2012-ben szerzett magyar állampolgárságot honosítással. 2017-ben kiderül, hogy Márta honosításakor összejátszott Dezsővel a honosításához szükséges okiratok meghamisításában. Megszüntethető az állampolgárságuk? Ha igen, akkor milyen jogcímen és miért?

II.8. Kevin brit állampolgár, aki egy budapesti alvilági banda tagjaként súlyos bűncselekményeket követ el. A bíróság jogerős ítéletében kiutasítja őt Magyarországról. Védi Kevint a kiutasítás tilalma? Válaszát indokolja!

III. JOGESETEK

III.1. A diósdí Dió Óvodába két négyéves kislány jár, Szonja és Hella. Szonja szülei a Baltikumból érkeztek 2013-ban, orosz nemzetiségűek, de a születésük óta semmilyen (sem orosz, sem lett) állampolgársággal nem rendelkeznek. A kislányuk Diósdon született, miután az édesapa szolgálati lakást kapott háziorként. Hella édesanyja dán, édesapja svéd állampolgár, 2014 óta élnek Diósdon élettársként. Az anya 2016 végén egy súlyos, gyógyíthatatlan betegségben elhunyt, ám a temetés után kiderül, hogy Hella biológiai apja az anya magyar állampolgárságú munkatársa, akinek apaságát a bíróság 2017 szeptemberében jogerősen megállapítja.

Határozza meg Szonja és Hella jelenlegi állampolgársági státuszát!

III.2. A bolíviai állampolgár K. L. és a hontalan L. W. a területi elvet valló Bolíviában ismerkedtek meg, Kolumbiában kötöttek házasságot, L. W. közös gyermekükkel várandós. A házaspár látogatóba érkezik K. L. távoli rokonaihoz Magyarországra, de mielőtt hazatérhetnének, L. W.-nél komplikációk lépnek fel, és az orvosok azt javasolják, ne üljön repülőre, így Magyarországon hozza világra gyermekét, P.-t. Itt tartózkodása alatt a házaspár annyira megkedveli Magyarországot, hogy a letelepedés lehetőségét fontolgatják.

1. Magyar állampolgár lesz P.? Ha igen, akkor miért? Ha nem, milyen jogcímen és milyen feltételekkel szerezheti meg a legegyszerűbben a magyar állampolgárságot?
2. Hogyan szerezhetnek legkönnyebben magyar állampolgárságot az idehaza letelepedni kívánó szülők?

III.3. Az ecuadori állampolgárságú C. házaspár 1994-ban költözött Győrbe, majd 1999-ben gyermekük született (M. C.), akit az édesanyja a győri kórházban hozott világra. (Ecuador a területi elvet követi.) 2005-ben a feleségnek munkát adó cég Szlovákiába települt, ami miatt a családnak ismét költöznie kellett volna. A házaspár időközben azonban elhidegült egymástól, és a férj az újabb költözést már nem vállalta, így csak az anya és – a szülők megegyezése alapján – gyermekük, M. C. települt át a cég új székhelyére, Kassára. 2011-ben azonban az anya váratlan halála miatt M. C. visszaköltözött Győrbe az azóta magyar állampolgárságot szerzett apjához. 2016-ig, az érettségi megszerzéséig M. C. folyamatosan Magyarországon lakott az apjával. 2017 januárjában M. C. honosítási kérelmet nyújtott be, amihez minden kellő iratot csatolt. Kérelmét a köztársasági elnök 2017 márciusában elutasította.

M. C. Öntől kér tanácsot, milyen lehetőségei vannak ebben a helyzetben a magyar állampolgárság megszerzésére. Azonosítsa ezeket, válassza ki az M. C. számára legkedvezőbb eljárást!

III.4. P. Z. hontalan, 2012-ben érkezett Magyarországra közgazdaságtant tanulni, a főiskola elvégzése után Budapesten telepedett le és kezdett dolgozni, majd öt évvel később kérelmezte honosítását. Az állampolgársági eljárás során azonban az eljáró hatóságok elől elhallgatta azt a tényt, hogy évekkel ezelőtt HIV-fertőzést állapítottak meg nála. A magyar állampolgárság megszerzése után három évvel, egy véletlen elszólás folytán a munkahelyén kiderül betegsége: ezek után nemcsak felmondanak neki, hanem az elhallgatott betegség tényéről az érintett hatóságot is tájékoztatják.

Visszavonhatják-e P. Z.-től a magyar állampolgárságot?

III.5. Z. tizenkét éve a svédországi Malmöben él, és lemondott a magyar állampolgárságáról, az 2016. október 1-jén megszűnt. A hön áhított svéd állampolgárságot azonban nem szerezte meg, mivel lopás bűncselekményének elkövetéséért pénzbüntetéssel sújtották 2013-ban.

Sor kerülhet Z. magyar állampolgárságának a visszaállítására?

III.6. H. Kinga 1976-ban házasodott össze a svéd állampolgárságú Nils H.-val. Három gyermekük született, Göran 1980-ban, Henryk 1984-ben és Lars 1987-ben. A család sokáig Stockholmban élt, Magyarországra nem jártak haza. H. Kinga több mint tíz évig nem látogatott haza, 1990-ben érkeztek először családotul Magyarországra. H. Kingát 1985-ben elbocsátották a magyar állampolgársági kötelekből, de második gyermekük megszületésének évében svéd állampolgárságot szerzett. Nils H. váratlanul elhalálozott 2010-ben, ezért H. Kinga úgy döntött, hogy – engedve gyerekkori barátainak és idős édesanyjának – Magyarországra költözik a gyermekeivel és az egyetlen unokájával, Göran fia 3 éves gyermekével, a kis Hendrikával. H. Kinga állampolgársági kérelmet nyújtott be a magyar hatóságokhoz, de az alkotmányos alapismeretekből megbukott a vizsgán.

Mit tanácsolna az asszonynak és családjának, hogyan szerezzenek magyar állampolgárságot?

III.7. Az 1947-ben született, magyar állampolgárságú és Kőszegen lakóhellyel rendelkező Tóth Mátyásnak három lánya született. Mindhárom lány külföldivel házasodott össze, és külföldön élnek. Zsófit 1989 októberében bocsátották el az állampolgársági kötelekből, mivel férjhez ment egy svéd állampolgárhoz. Két gyermekük született. A család jelenleg a svédországi Söderköpingben él, de már csak hárman, mivel Zsófi férje 2014-ben elhunyt. Zsófi húga, Kriszta 1993 novemberében házasodott össze egy ausztrál állampolgárságú férfival, elbocsátására 1993 decemberében került sor. A legkisebb testvér, Anna 2013 márciusában mondott le az állampolgárságáról, mivel Chilébe költözött a chilei állampolgárságú házastársához. Az ő magyar állampolgársága 2013 októberében szűnt meg. Tóth Mátyást szívinfarktus érte, és folyamatos ápolásra szoruló, ágyban fekvő beteggé vált. Gyermekei úgy döntöttek, hogy hazaköltöznek apjuk ápolása érdekében.

1. Hogyan és mikor válhat Zsófi magyar állampolgárrá?
2. Miként válhat magyar állampolgárrá Zsófi két gyermeke?
3. Miként és mikor térhet haza Kriszta?
4. Mit tanácsolna Annának a magyar állampolgárság megszerzéséhez?

III.8. Tibor 1981-ben született Ózdon magyar állampolgár szülők gyermekeként. A miskolci egyetemen kötött barátságot Hamiddal, akivel elválaszthatatlanok lettek. Hamid afgán állampolgár az afganisztáni események hatására 2003-ban lemondott afgán állampolgárságáról, és magyar állampolgár szeretett volna lenni. Hamid a kohómérnöki diploma megszerzését követően Magyarországon maradt, mert még az egyetemen megismerkedett a későbbi feleségével, a cseh állampolgárságú Martinával. Mind Hamid, mind pedig felesége féltek az állampolgársági vizsgától, ezért megkérték Tibort és hűgát, Margitot, hogy tegyék le helyettük. Erre 2009-ben sor került, sikeresen le is vizsgáztak, majd Hamid és Martina honosítással magyar állampolgárságot szereztek. Hamid és Martina családja ikrekkel bővült 2016. március 8-án. 2014 októberében azonban egy átfogó hatósági ellenőrzés feltárta a „cserét”, és büntetőeljárás indult Tibor, Margit, Hamid és Martina ellen, majd a Miskolci Törvényszék 2016. február 13-án valamennyijüket jogerősen elmarasztalta közokirat-hamisítás büntetésében.

1. Megszüntethető Hamid és Martina magyar állampolgársága?
2. Megfosztható magyar állampolgárságától a testvérpár?
3. Hogyan alakul az ikrek állampolgársága?

IV. VIZSGAJOGESET

IV.1. Helga dán állampolgár, aki Erasmus csereprogram keretében érkezik Budapestre 2018 szeptemberében. Egy közösen felvett kurzuson ismerkedik meg a magyar állampolgárságú Gézával, aki már végzős joghallgató. Barátságuk szerelemmé alakul, és mivel Helgát egyébként is elvarázsolta Budapest, úgy dönt, Magyarországra költözik Gézához. A fiatalok még 2019 nyarán összeházasodnak. Helga 2019 végén teherbe esik első gyermekükkel. A terhesség alatt azonban kiderül, hogy Géza súlyos beteg, az orvosok szerint egy-két hónap van csupán hátra az életéből. Mivel Géza rettegett tőle, hogy halála esetén a család minden szálát megszakít majd Magyarországgal, ezért utolsó kívánsága az volt Helgához, hogy a gyermek születése után is maradjon Budapesten a család. Végül Géza 2020 februárjában elhunyt, Helga pedig kétségbe esett, hogyan maradjon Magyarországon magyar állampolgárság hiányában. Mivel magyarul már elég jól beszélt, és hallott róla, hogy

akinek magyar felmenői vannak, könnyebben szerez állampolgárságot, az interneten hamis anyakönyvi iratokat vásárolva magyar hangzású névvel rendelkező dédszülőkkel kívánta a magyarságát. A terv bevált, ám sajnos nem elég gyorsan, mert csak gyermeke, Hédi júliusi születése után, 2020 szeptemberében szerzett magyar állampolgárságot. Helga borzalmasan csalódott, hogy Hédi mégsem lesz magyar állampolgár. Miután 2021-ben a haragos szomszédja feltárja a hatóságok előtt, hogy hamis iratokkal szerezte az állampolgárságát, Helga rettegni kezd, hogy őt és gyermekét is kiutasítják Magyarországról.

1. Jellemezze Hédi állampolgársági helyzetét születésekor!
2. Milyen szankció jöhet szóba Helga esetében az állampolgársági jog alapján?
3. Kiutasítható Hédi Magyarországról?
4. Melyik jogszerű állampolgárság-szerzési mód lett volna a csalás helyett a legkézenfekvőbb Helga számára? Mikor szerezhetett volna leghamarabb így Helga magyar állampolgárságot?

IV.2. Elvira 1982-ben született magyar állampolgárként. 2007-ben diplomázott a Semmelweis Egyetemen, 2013-ban szakvizsgát tett ideggyógyászatból. Egy ösztöndíjnak köszönhetően a 2014-es évet Bécsben tölthette egy neves idegsebész mellett. Az ausztriai egészségügyi körülmények és a kinti szakmai fejlődés lehetősége úgy elvárásolta, hogy 2015-ben eladta a lakóhelyeül szolgáló budapesti lakását, és Bécsbe költözött. Két évre rá feleségül ment egy osztrák állampolgárságú kollégájához, Martinhoz. Még ebben az évben megszületett első gyermekük, Dalma. 2018-ban az anya megszerezte az osztrák állampolgárságot. 2019-ben Elvira részt vesz egy budapesti konferencián, amit az egészségügyi miniszter nyit meg. A miniszter beszédét egyebek mellett arra hegyezi ki, hogy bírálja azokat az orvosokat, akik kivándoroltak, és „ezzel cserben hagyták a hazát”. Elvira ezen úgy felháborodik, hogy a belügyminisztériumnak címzett nyilatkozatában még másnap lemond a magyar állampolgárságáról, amit a köztársasági elnök elfogad, így 2019. december 1-jével megszűnik magyar állampolgársága. 2020-ban megtudja édesanyjától, hogy nagymamája kórházba került, és az orvosok szerint hamarosan búcsút kell venni tőle. Elvira, aki ekkor hat hónapos terhes, habozás nélkül hazautazik. Nagymamája, aki találkozásukkor teljes tudatánál van, megosztja vele aggodalmát amiatt, hogy elvágta a „köldökszinórt” Magyarországgal, és már születendő dédunokája sem fog Magyarországhoz kötődni. Elvira rögtön elkezd törni a fejét, hogy miként szerezhetné vissza magyar állampolgárságát.

1. Jellemezze Dalma születéskori állampolgársági helyzetét az állampolgársági jog alapján!
2. Jogszerűen zajlott Elvira lemondása a magyar állampolgárságról?
3. Hogyan szerezheti vissza Elvira a legegyszerűbben magyar állampolgárságát?

V. KULCSFOGALMAK

Nép – Nemzet – Szuverenitás – Állampolgárság – Állampolgársági alapelvek – Leszármazás elve – Területi elv – Diszkrecionalitás elve – Hontalanság kiküszöbölése – Állampolgársági jog – Magyar állampolgárság keletkezése – Magyar állampolgárság megszerzése – Honosítás és feltételei – Kedvezményes honosítás esetei – Egyszerűsített honosítás – Visszahonosítás – Nyilatkozattétel – Magyar állampolgárság megszűnése – Lemondás – Visszaállítás – Állampolgárság visszavonása – A magyar állampolgárok státuszjogai – Kettős és többes állampolgárság – A határon túli magyarok jogállása – Külföldiek – A szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező uniós polgárok jogállása – A harmadik országbeli állampolgárok jogállása – Bevándorolt – Letelepített – Menedékjog – A menekült jogállása és a menekültként való elismerés – Oltalmazott – Menedékes – Befogadott – A visszaküldés tilalma (non-refoulement elv)

VI. AJÁNLOTT SZAKIRODALOM ÉS FORRÁSOK

A Velencei Bizottság jelentése a nemzeti kisebbségek számára az anyaállamok által biztosított kedvezményes bánásmódról. <http://www.kettosallampolgarsag.mtaki.hu/statusz/velenceijelentes.html>

Chronowski Nóra: Alaptörvény és etnicitás – avagy az alkotmányozás viharaiban részekre szakadt nemzetünk. Állam- és Jogtudomány 2015/1. 3-18. o. http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/Allam-%20es%20Jogtudomany/2015_1/2015-1-beliv-Chronowski.pdf

Kende Tamás – Nagy Boldizsár: Köldökszinór vagy pányva: jogi kötelek az állampolgár és állama között. <http://www.nagyboldizsar.hu/anyagok/Irasaim/Szuverenitas%20es%20allampolgarsag/Koldoksinor.doc>

Körtvélyesi Zsolt: Az „egységes magyar nemzet” és az állampolgárság. Fundamentum 2011. 2. sz. <http://www.fundamentum.hu/sites/default/files/11-2-03.pdf>

Nép, nemzet, szuverenitás. Fórum. Fundamentum 2006. 2. sz. <http://www.fundamentum.hu/sites/default/files/06-2-04.pdf>

Tóth Judit: Miért nem lehet, ha szabad? A többes állampolgárság a nemzetközi és az európai közösségi jog felől. Romániai Magyar Jogtudományi Közlöny 2004. 2. sz. <http://rmjk.adatbank.transindex.ro/pdf/01KoziogToth.pdf>

KÖZVETLEN DEMOKRÁCIA, VÁLASZTÓJOG

I. ALKOTMÁNYELMÉLETI VITAKÉRDÉSEK

I.1. A Nemzeti Választási Bizottság és a helyi választási bizottságok honlapjain keressen olyan kérdéseket, amelyeket a választási szervek országos, illetve helyi népszavazásra bocsáthatónak találtak! Az összegyűjtött kérdések alapján hasonlítsa össze az országos, illetve a helyi népszavazás funkcióját!

I.2. Az Országgyűlésben hosszas szakmai vita alakul ki, hogy milyen tárgykörökben lenne indokolt kizárni a népszavazás megtartását. Az Országgyűlés elnöke az alkotmányügyi kérdésekkel foglalkozó bizottsághoz fordul. A bizottság szakértőjeként állítsa össze, a korábbi alkotmánybíróági gyakorlatra is támaszkodva, hogy mely tárgykörökben lenne szakmailag indokolt fenntartani, kibővíteni, és/vagy szűkíteni az Alaptörvényben rögzített tilalmi listát!

I.3. Alkotmányi vagy törvényi szinten rögzítené az alábbi, népszavazással kapcsolatos szabályokat? Válaszát röviden indokolja!

A népszavazás típusai – A népszavazás kezdeményezői – A népszavazásra bocsátható és nem bocsátható tárgykörök – A népszavazás érvényességének és eredményességének feltételei – A népszavazás kötőereje – Az aláírásgyűjtés határideje

I.4. Alkotmányelméleti és alkotmányjogi érvekkel támassza alá vagy cáfolja az alábbi kijelentéseket!

- a) Az Országgyűlés legfőbb népképviselői szervként szabadon mérlegelheti, hogy milyen mértékű választópolgári támogatás mellett teszi lehetővé a népszavazás elrendelését, mivel Magyarországon a képviselői demokrácia a meghatározó.
- b) Az Országgyűlés legfőbb népképviselői szervként szabadon mérlegelheti, hogy csak a véleménynyilvánító népszavazás intézményét ismeri el, az ügydöntő népszavazást nem alkalmazza, mivel Magyarországon a képviselői demokrácia a meghatározó.
- c) Az Országgyűlés legfőbb népképviselői szervként szabadon mérlegelheti, hogy – ha intézményesíti az ügydöntő népszavazást – pontosan milyen érvényességi, részvételi kritériumokat állapít meg, mivel Magyarországon a képviselői demokrácia a meghatározó.
- d) Lehet országos népszavazást tartani olyan kérdésben, amely adott pillanatban még nincs törvényi szinten szabályozva, mivel az Országgyűlés mint legfőbb népképviselői szerv bármikor a saját törvényalkotói hatáskörébe vonhatja az adott kérdés szabályozását.
- e) Az alkotmány elfogadásáról vagy módosításáról nem lehet megerősítő népszavazást tartani, mivel ebben az esetben az Országgyűlés alkotmányozó hatalomként jár el, és ez következik az Alaptörvény rendelkezéseiből is.

I.5. Zalasombatfa községben nem rendelkeztek a helyi népszavazáshoz szükséges választópolgári kezdeményezés arányáról. Ebben az esetben hány választópolgári ajánlás szükséges a sikeres kezdeményezéshez?

I.6. Az előző választások után újságírók nyilvánosságra hozták, hogy a pártok közül többen szavazatot vásároltak az aluliskolázottak körében. Az országos botrány hatására, a választások tisztasága és a valós népakart tükrözése érdekében a Kormány censusos választójogot kíván bevezetni. A törvényjavaslatban az általános iskolai végzettséggel nem rendelkezők csak negyed szavazati joggal rendelkezének. Az indoklás szerint így nem érné meg a pártoknak befolyást vásárolni, és olyan emberek szavazata döntene, akik átlátják a közvetlen demokrácia és a népszuverenitás fontosságát. Alkotmányelméleti és alkotmányjogi érvekkel támassza alá vagy cáfolja a Kormány állítását!

II. TESZTKÉRDÉSEK

Kijelölt, a vizsga első részében számon kérhető tananyag:

- a) az előadáson elhangzottak: iránymutatásul lásd a honlapon közzétett előadásvázlatot;
- b) **Magyarország Alaptörvénye:** B) cikk (3) és (4) bekezdés, XXIII. cikk, 2. cikk (1) bekezdés, 8. cikk, 31. cikk (2) bekezdés, 35. cikk (1) bekezdés;
- c) **a népszavazás kezdeményezéséről, az európai polgári kezdeményezésről, valamint a népszavazási eljárásról szóló 2013. évi CCXXXVIII. törvény:** 2. § (1) bekezdés, 3. § (1)-(2) bekezdés, 5. §, 9. § (1) bekezdés, 10. § (1)-(2) bekezdés, 11. § (1)-(2) bekezdés, 14-15. §, 19. § (1) bekezdés, 20. §, 26. §, 31-34. §, 35. § (1) bekezdés, 36. § (2) bekezdés, 39. § (1) bekezdés, 40. § (1)-(2) bekezdés, 41. §, 53-54. §, 59-60. §, 67. § (1) bekezdés;
- d) **az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (Abtv.):** 33. §;
- e) **az Európai Parlament és a Tanács 211/2011/EU rendelete (2011. február 16.) az európai polgári kezdeményezésről:** 2. cikk, 5. cikk (5) bekezdés;
- f) **az országgyűlési képviselők választásáról szóló 2011. évi CCIII. törvény:** 2. §;
- g) **a helyi önkormányzati képviselők és polgármesterek választásáról szóló 2010. évi L. törvény:** 1. §;
- h) **az Európai Parlament tagjainak megválasztásáról szóló 2003. évi CXIII. törvény:** 2/A. §, 3-4. §;
- i) **alkotmánybírósági határozatok:** 52/2001. (XI. 29.) AB határozat, indokolás IV.3. (népszavazási kérdés egyértelműsége)

II.1. Határolja el a népszavazás és a népi kezdeményezés intézményét! Alapvetően miben különbözik a fakultatív és a kötelező, illetve a véleménynyilvánító és az ügydöntő népszavazás?

II.2. Húzza alá, hogy a felsoroltak közül ki jogosult fakultatív népszavazás elrendelésére irányuló kezdeményezésre!

- a) a Kormány
- b) az igazságügyi miniszter
- c) 50 001 választópolgár
- d) 136 országgyűlési képviselő
- e) az Országgyűlés Honvédelmi Bizottsága
- f) a Kúria elnöke
- g) Ön
- h) a köztársasági elnök
- i) a Bélyeggyűjtők Egyesülete
- j) a Borivók Pártja

II.3. Száz országgyűlési képviselő a következő népszavazási kérdést nyújtja be hitelesítésre a Nemzeti Választási Bizottsághoz: „Egyetért-e Ön azzal, hogy a bevásárlóközpontok építése előtt kötelező legyen környezeti hatásvizsgálatot végezni?” Hitelesítheti az NVB a kérdést?

II.4. A Nemzeti Választási Bizottság megállapítása szerint a választópolgárok közül több mint 250 000 fő támogatta aláírásával azt a korábban hitelesített népszavazási kérdést, miszerint „Egyetért-e Ön azzal, hogy az országgyűlési képviselőknek és családtagjainak ne járjon diplomata útlevél?” Mit tehet az Országgyűlés ebben a helyzetben? Van-e bármilyen jogorvoslati lehetőség az Országgyűlés döntésével szemben?

II.5. Hitelesítheti a Nemzeti Választási Bizottság az alábbi, népszavazásra javasolt kérdéseket? Válaszát röviden indokolja!

- a) „Akarja-e Ön, hogy a Paksi Atomerőmű állami tulajdonban maradjon, és a villanyáram hatósági áras termék legyen?”
- b) „Egyetért-e Ön azzal, hogy százötvenezer választópolgár kezdeményezésére az Országgyűlésnek kötelező legyen országos népszavazást elrendelnie?”
- c) „Egyetért-e Ön azzal, hogy K. Géza, a gyermekeit szexuálisan zaklató apa letöltendő szabadságvesztés-büntetést kapjon?”
- d) „Egyetért-e Ön azzal, hogy Magyarország ne fizesse többé az ENSZ tagságból eredő költségeit?”
- e) „Egyetért-e Ön azzal, hogy kevesebb legyen a kutyapiszok az utcákon?”

II.6. Hunyadi Mátyás magyar állampolgár olyan civil mozgalmat vezet, amely vissza kívánja állítani a királyságot Magyarországon. Országos népszavazásra szánt kérdést nyújt be hitelesítésre az NVB-hez azzal a tartalommal, hogy Magyarország államformája királyság legyen. Lehet-e akadálya az aláírásgyűjtésnek?

II.7. Érvényes, illetve eredményes-e a népszavazás az alábbi esetekben?

- a) Országos népszavazást tartottak a következő kérdésben: „Egyetért-e Ön azzal, hogy ne épüljön újabb atomerőmű Magyarországon?” A népszavazáson a választópolgárok 41%-a vett részt, az összes választópolgár 1%-a érvénytelen szavazatot adott le, a leadott érvényes szavazatok 75%-a „IGEN” volt.
- b) Országos népszavazást tartottak a következő kérdésben: „Egyetért-e Ön azzal, hogy ne épüljön vízlépcső a Dunakanyarban?” A népszavazáson a 8 millió választópolgár 60%-a vett részt, a leadott érvényes szavazatok közül 2,5 millió „IGEN” volt.
- c) Veszprémben benzinkutat szerettek volna létesíteni, ezért ebben a tárgykörben helyi népszavazást tartottak. Az összes helyi választópolgár 27%-a vett részt a voksoláson, 1%-uk érvénytelen szavazata mellett az összes helyi választópolgár 26%-a támogatta a benzinkút megépítését.

II.8. Kinek a feladat- és hatáskörébe tartozik?

- a) Az országos népszavazás időpontjának kitűzése:
- b) A helyi népszavazásra benyújtott kérdés hitelesítése:
- c) A helyi népszavazás elrendelése:
- d) Az érvényes és eredményes országos népszavazásból fakadó jogalkotási kötelezettség teljesítése:
- e) Az Országgyűlés országos népszavazást elrendelő döntésével szembeni indítvány elbírálása:

II.9. Sorolja be az alábbi állításokat a következő kategóriák (A, B, C, D vagy E) valamelyikébe! Egy betű több helyen is szerepelhet!

- A: Az állítás igaz és az indokolás is igaz, és van köztük ok-okozati összefüggés**
- B: Az állítás igaz és az indokolás is igaz, de nincs köztük ok-okozati összefüggés**
- C: Az állítás igaz, az indokolás hamis**
- D: Az állítás hamis, az indokolás igaz**
- E: Mindkettő hamis**

Az európai polgári kezdeményezés a közvetlen demokrácia egyik intézménye, mert ennek eredményeként az EU szervei jogalkotásra kötelesek. ____

A hatályos magyar jogrendszer az ügydöntő és a véleménynyilvánító népszavazás intézményét is ismeri, mert az Alaptörvény kimondja, hogy a népszavazás típusait törvényben kell meghatározni. ____

Az érvényes és eredményes országos népszavazáson hozott döntés az Országgyűlésre kötelező, mert Magyarországon érvényesül a jogforrási hierarchia. ____

Helyi népszavazást csak a képviselő-testület hatáskörébe tartozó személyi és szervezetalakítási kérdésekben lehet tartani, mert a helyi népszavazás kötőereje mindig ügydöntő. ____

II.10. A választójog mely alapelvei sérülnének az alábbi fiktív szabályok hatálybalépése esetén?

- a) A választópolgárok szavazataikat egy nyilvános jegyzékben adják le.
- b) Az országot két választókerületre osztják, az egyik Budapest, a másik az ország többi része.
- c) Szavazni csak szavazóhelyiségben lehet, a mozgóurnás szavazás lehetősége a biztonsági kockázatok miatt megszűnik.
- d) A munkanélküliség egyben a választójog elvesztését is jelenti.

II.11. Van-e választójoga? Nemleges választát röviden indokolja!

- a) Vaclav, budapesti lakóhellyel rendelkező, sikeres startup vállalkozást működtető cseh állampolgár, akit hazájában eltiltottak a közügyek gyakorlásától. A helyi önkormányzati választáson kíván szavazni.
- b) Svetlana, Debrecenben lakóhellyel rendelkező, letelepedettként elismert ukrán állampolgár. Az úszócsarnok építéséről tartandó helyi népszavazáson szeretne szavazni.
- c) Boris Schneider, Budakeszin lakóhellyel rendelkező német állampolgár, a magyar labdarúgó válogatott szövetségi kapitánya. A betelepítési kvótáról szóló országos népszavazáson szeretne szavazni.

III. JOGESETEK

III.1. 2028 szeptemberében egy parlamenten kívüli párt (amelyik ugyanakkor a legutóbbi felmérések szerint egyre népszerűbb, és komoly társadalmi támogatottsággal rendelkezik a 30-50 éves korosztály körében) népszavazási kezdeményezést nyújt be hitelesítésre a Nemzeti Választási Bizottsághoz. A kérdés, amelyet a párt köztisztviselő elnöke jegyez, arra irányul, hogy a Kormány kezdeményezzen népszavazást a felsőoktatási költségterítés eltörléséről. Az NVB a kérdést hitelesíti, a Kormány ezt követően élenként tiltakozik.

1. Jogszerűen döntött a Nemzeti Választási Bizottság?
2. Döntésével szemben ki és milyen jogorvoslati lehetőségekkel élhet?

III.2. A 2028-as esztendő az alkotmányjogászok szemében a népszavazási kezdeményezések sokasága különbözteti meg a korábbi évektől. A Nemzeti Választási Bizottság ülésein hétről hétre kell olyan népszavazási kérdésekről dönteni, amelyek egyáltalán nem befolyásolják az ország sorsát, jelentős részük kifejezetten komolytalan. A köztársasági elnök aggodalommal tekint a népszavazás intézményének teljes leértékelődésére. Kötelességének érzi, hogy egy népszavazási kezdeményezéssel megpróbálja visszaszorítani a komolytalan népszavazási kérdéseket. Ezzel részint jelét adná annak, hogy van helye és értelme a magyar közjogi rendszerben a nép közvetlen hatalomgyakorlásának, részint pedig véget vetne a rendkívül káros folyamatnak. Ezért a

köztársasági elnök a következő kérdést nyújtja be hitelesítésre a Nemzeti Választási Bizottsághoz: „Egyetért-e Ön azzal, hogy egy országgyűlési ciklusban háromnál több népszavazás kezdeményezése esetén minden további népszavazás költségeit a kezdeményező személy vagy szervezet viselje?”

Hitelesítheti a Nemzeti Választási Bizottság a kérdést?

III.3. A városi kerékpáros közlekedés biztonsága évek óta szüntelen közéleti és politikai viták tárgya. A kérdésben 2020 januárjában közel 300 000 választópolgár kezdeményezésére népszavazást tartanak, amelyen a választópolgárok 52 százaléka vesz részt, és csupán a szavazók 1 százaléka ad le érvénytelen szavazatot. A kérdésre, miszerint a városi forgalomban való kerékpáros közlekedést kerékpár-jogosítványhoz kell-e kötni, az érvényesen szavazók háromnegyede igennel voksol. A biciklis közlekedés körüli viták azonban a népszavazás után sem jutnak nyugvópontra, 2021 nyarán választópolgárok újabb népszavazási kérdést fogalmaznak meg: „Egyetért-e Ön azzal, hogy a középiskolában kötelező, vizsgával záruló tárgyként oktassák a kerékpározást?”

1. Érvényes, illetve eredményes volt az első népszavazás?
2. Hitelesítheti a Nemzeti Választási Bizottság a második kérdést tartalmazó aláírásgyűjtő ívet?

III.4. 2018 telén a közúti balesetek száma csaknem a duplájára emelkedett az azt megelőző évben nyilvántartott téli balesetek számához képest. Az Aggóató Autósok Egyesülete (AAE) jogalkotói lépéseket sürget, és 2018. április 16-án radikális sebesség-csökkentési koncepcióval áll elő. Számos közlekedési szakértő és a Kormány is azon az állásponton van, hogy a közúti közlekedés biztonságának védelme érdekében tett lépések aránytalan költségeket vonnak maguk után (emberi erőforrások, drága technikai berendezések). Az AAE elnöke ezért népszavazás kezdeményezésére szánja el magát, és május 2-án el is juttatja a Nemzeti Választási Bizottsághoz a következő népszavazási kérdést: „Egyetért-e Ön azzal, hogy a közúti közlekedés szabályairól szóló 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendeletben szereplő gépkocsikra vonatkozó sebességhatárt minden év november 1-től március 15-ig, általános jelleggel 10 km/h-val csökkentésük?” A Nemzeti Választási Bizottság május 5-én hitelesíti a kérdést.

Mely szervhez lehet fordulni a Nemzeti Választási Bizottság döntésével szemben, és ott milyen érvek hozhatók fel?

III.5. 2020 januárjában üzemzavar lép fel a paksi atomerőműben, miután az erőmű mellett lévő szabadtéri elektromos kapcsolóállomáson meghibásodik egy megszakító. A védelmi automatikáknak köszönhetően ugyan időben leáll az atomerőmű 4-es blokkja, az elektromos hiba azonban felszítja az atomenergia előállításával kapcsolatos vitákat. A Zöld Béke Mozgalom az erőmű továbbműködtetésének megakadályozása érdekében a következő népszavazási kérdés hitelesítését kéri a Nemzeti Választási Bizottságtól: „Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés hozzon törvényt az atomenergia-hasznosítás tilalmáról?”. Számos szakértő nemtetszését fejezi ki a Nemzeti Választási Bizottság január 30-i hitelesítő döntésével szemben. A 2021. augusztus 1-jén lezajlott népszavazáson a választópolgárok 75%-a vesz részt, és az érvényesen szavazók 56%-a válaszol igennel a feltett kérdésre. A korábbi népszavazási döntést rendkívül károsnak minősítő Energiahasználatot Apokalipszis Nélkül Nonprofit Kft. 2024-ben időszerűnek tekinti az atomenergia kérdésének újbóli felvetését. Ezért egyes tagjai március 31-én a következő kérdést nyújtják be hitelesítés céljából az NVB-nek: „Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés alkosson törvényt a paksi atomerőmű működésének újbóli engedélyezéséről?”

1. Jogszerűen hitelesítette a Nemzeti Választási Bizottság a Zöld Béke Mozgalom kérdését?
2. Érvényes, illetve eredményes volt a Zöld Béke Mozgalom által kezdeményezett népszavazás?
3. Hitelesítheti a Nemzeti Választási Bizottság az Energiahasználatot Apokalipszis Nélkül Nonprofit Kft. által kezdeményezett kérdést?

III.6. Az egyetemisták ösztöndíjának összege majd egy évtizede stagnál, ezen szeretne javítani a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája (HÖÖK), amely egyeztetéseket kezdeményez a Kormánnyal a helyzet javításáról. Az egyeztetés végére nyilvánvalóvá válik, hogy a költségvetési megszorítások egyszerűen nem teszik lehetővé az ösztöndíjak megemelését. A Kormány kilátásba helyezi, hogy amint a hosszú távú gazdasági mutatók ezt megengedik, orvosolni fogják a problémát. A HÖÖK azonban arra már nem tudja rávenni a Kormányt, hogy kötelezze el magát amellet, hogy amint azt a költségvetés pillanatnyi helyzete megengedi, rögtön megemelje az ösztöndíjakat. A HÖÖK ezért hitelesítés céljából népszavazási kérdést nyújt be az NVB-hez, a következők szerint: „Egyetért-e Ön azzal, hogy valamennyi egyetemista ösztöndíját tízezer forinttal emeljék meg?”

Milyen érveket mérlegel, és hogyan dönt végül a Nemzeti Választási Bizottság?

IV. VIZSGAJOGESET

IV.1. Egy, a 14-18 év közötti gyermekek körében 2020-ban végzett felmérés kimutatta, hogy a korosztályba tartozó gyermekek 29%-a fogyaszt hetente legalább egyszer élénkítő szereket tartalmazó energiált. Orvosok szerint ezek az italok az emberi szervezet természetes szükségleteinél jóval nagyobb koncentrációban tartalmaznak a gyermekek egészséges fejlődésére veszélyes taurint. Egy gyermekvédő civil szervezet szülők bevonásával a következő kérdést szeretné népszavazásra bocsátatni: „Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés alkosson törvényt a taurin tartalmú italok 18 éven aluliak számára történő forgalmazásának betiltásáról?” A Nemzeti Választási Bizottság 2020. február 10-én hitelesíti a kérdést, és megindul az aláírásgyűjtés. Időközben egy nemzetközi kutatócsoport kísérletekkel igazolja a taurin erős neurofiziológiai hatásait, amelynek hatására az Európa Tanács egyezményt fogad el a stimuláló szereket tartalmazó italok gyermekek számára történő forgalmazásának tilalmáról. Az egyezményt a magyar Országgyűlés 2020. május 29-én ratifikálja. Ez idő alatt a civil szervezet több mint 205 000 népszavazást támogató aláírást gyűjt össze, ezeket 2020. május 31-én benyújtja az NVB-nek. Az Országgyűlés 2020. június 14-én elrendeli a népszavazást. N. N. szerint azonban az Országgyűlés népszavazást elrendelő határozata jogellenes.

1. Mi az NVB feladata a hozzá benyújtott aláírásokkal kapcsolatban?
2. Jogszerűen járt el az Országgyűlés?
3. Mely szervhez fordulhat jogorvoslatért N. N.?
4. Milyen szempontokat mérlegel, és hogyan dönt a jogorvoslati kérelmet elbíráló szerv?

IV.2. A Kormány a magyar sakkozók nemzetközi sikerein felbuzdulva elhatározza, hogy tovább erősíti a sakk magyarországi helyzetét, ezért országos népszavazást kezdeményez a sakk kötelező általános iskolai oktatásáról. A kérdést a Nemzeti Választási Bizottság hitelesíti, a döntéssel szemben a rendelkezésre álló határidőn belül nem nyújtanak be jogorvoslati kérelmet. A Kormány a népszavazás elrendelését megelőzően is építeni kívánja a támogatói bázist, ezért a népszavazás melletti támogató aláírások gyűjtéséről határoz. A hitelesítésről szóló döntés jogerőre emelkedése után induló, kéthetes kampány sikeres, több mint 300 000 támogató aláírás gyűlik össze. Időközben a Magyar Sakkszövetség többször nyilvánosan ad kétségének hangot a terv megalapozottságát illetően. A Kormány kéthetes kampányát követő héten az Országgyűlés napirendre tűzi a kérdést, de az elbizonytalanodott képviselők nagy megdöbbenésre nem rendelik el a népszavazást. A felháborodott miniszterelnök jelzi: a támogató aláírások nagy száma miatt alaptörvény-ellenes döntés született, és tiltakozásul a Kormány nevében végleg visszavonja a népszavazási kezdeményezést.

1. Igaza van a miniszterelnöknek, jogszerű döntést hozott az Országgyűlés?
2. Jogszerűen vonta vissza a népszavazási kezdeményezését a Kormány?
3. Van-e jogorvoslat az Országgyűlés döntésével szemben?
4. Felkerülhet a népszavazási kérdés, a Kormány kifejezett szándéka ellenére, ismételten az Országgyűlés napirendjére?

V. KULCSFOGALMAK

Népszuverenitás – Képviseleti és közvetlen hatalomgyakorlás – Politikai részvételi jogok – A közvetlen demokrácia intézményei – Országos és helyi népszavazás – Kötelező és fakultatív népszavazás – Ügydöntő (és véleménynyilvánító) népszavazás – Népszavazási tárgykör – Tiltott tárgykörök – Kezdeményezés – Hitelesítés – Aláírásgyűjtés – A népszavazás elrendelése – Érvényesség – Eredményesség – A népszavazás jogkövetkezményei – A népszavazás kötőereje – Népi kezdeményezés – Népi vétó – Európai polgári kezdeményezés – Választási szervek – Jogorvoslat – Bírói védelem

VI. AJÁNLOTT SZAKIRODALOM ÉS FORRÁSOK

15/2017. (VI. 30.) AB határozat, indokolás [51]-[53] (a népszavazási kérdés meghatalmazott általi benyújtása).
[http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/a3d40a625eeb15a9c1257efc005dc793/\\$FILE/15_2017%20AB%20hat%C3%A1rozat.pdf](http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/a3d40a625eeb15a9c1257efc005dc793/$FILE/15_2017%20AB%20hat%C3%A1rozat.pdf)

12/2016. (VI. 22.) AB határozat, indokolás [42]-[43] (az Alkotmánybíróság által a népszavazási kérdés tartalmát illetően gyakorolható jogorvoslat tilalma). [http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/df79c123ada698dfc1257fbd00361aba/\\$FILE/12_2016%20AB%20hat%C3%A1rozat.pdf](http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/df79c123ada698dfc1257fbd00361aba/$FILE/12_2016%20AB%20hat%C3%A1rozat.pdf)

10/2016. (IV. 28.) AB határozat, indokolás [26]-[29], [36]-[37] (kizárt tárgykörök). <http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/1254F16E9BF85594C1257FA9002B7AAE?OpenDocument>

3060/2015. (III. 31.) AB végzés, indokolás [46] (az országos és a helyi közügyek elhatárolása). [http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/5109ad36beae8df2c1257d90005dfb7a/\\$FILE/3060_2015_v%C3%A9gz%C3%A9s.pdf](http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/5109ad36beae8df2c1257d90005dfb7a/$FILE/3060_2015_v%C3%A9gz%C3%A9s.pdf)

3195/2014. (VII. 15.) AB végzés, indokolás [8]-[23] (az Nsztv. megváltozott jogorvoslati rendszere). <http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/5704DDB586E2237DC1257CD400381709?OpenDocument>

1/2013. (I. 7.) AB határozat, indokolás [51]-[64] (választási regisztráció). <http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/9C05BC19C310A316C1257ADA0052476B?OpenDocument>

Bragyova András alkotmánybíró különvéleménye a 46/2006. (X. 5.) AB határozathoz. <http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/ECOAF881E7E1FE08C1257ADA00526D54?OpenDocument>

Dezső Márta: A népszavazás alkotmányos kereteiről. In: Mi fenyegeti a köztársaságot? (szerk. Majtényi László – Szabó Máté Dániel) Eötvös Károly Intézet, Budapest 2009. http://alkjog.elte.hu/wp-content/uploads/Dezso_Marta_mifenyegeti.pdf

Kis János: A népszavazás a harmadik köztársaság alkotmányában. <http://m.cdn.blog.hu/bi/bibokoli/file/2010%20%C5%91sz/Kis%20J%C3%A1nos%20A%20n%C3%A9pszavaz%C3%A1s%20a%20harmadik%20k%C3%B6zt%C3%A1rsas%C3%A1g%20alkotm%C3%A1ny%C3%A1ban.pdf>

Körösényi András: A népszavazások és a képviseleti demokrácia viszonya. <http://www.valasztaskutatas.hu/kiadvanyok/a-nepakarat-dilemmai/a-nepakarat-dilemmai/korosenyi-andras-a-nepszavazasok-es-a-kepviseleti-demokracia-viszonya/view>

Sajó András: Internet-demokrácia? In: Az elektronikus információszabadság (szerk. Majtényi László – Molnár Péter – Petri Lukács Ádám – Szabó Máté Dániel). Budapest, Eötvös Károly Intézet 2005. 335-354. o. http://alkjog.elte.hu/wp-content/uploads/Szemelveny_sajó.pdf

MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ JOGESETMEGOLDÁSHOZ

A JOGESETMEGOLDÁS ÁLTALÁNOS KÉRDÉSEI

1. A jogesetmegoldás **többfázisú, összetett folyamat**, amelynek egyes lépései élesen nem határolhatók el egymástól, és amely során egyes részfeladatokat párhuzamosan hajtunk végre. A jogeset sikeres megoldása érdekében egyrészt az ügy leírása alapján **meg kell állapítanunk a tényállást**, másrésztől **ki kell választanunk és értelmeznünk kell az alkalmazandó jogszabályt**. Ezután a jogszabályt a tényállásra alkalmazva tudjuk a jogesetben bemutatott helyzetet **jogilag értékelni, minősíteni**, továbbá **megállapítani a jogkövetkezményeket**. A második pontban ezt a folyamatot elemezzük részletesebben úgy, hogy egyúttal végigkövetjük egy jogeset megoldásának lépéseit is.

2. Az alkotmányjogi jogesetek sajátossága, hogy nemcsak **egyedi élethelyzetek** jogi értékelését foglalhatják magukban (például országos népszavazásra bocsátható-e egy adott kérdés, felelősségre vonható-e a köztársasági elnök egy Büntető Törvénykönyvbe ütköző cselekményéért), hanem **jogszabályok és más jogi normák alkotmányosságáról** történő állásfoglalásra is irányulhatnak (például alkotmányos-e a népszavazási törvény egy adott rendelkezése, alkotmányos-e egy jogszabály visszamenőleges alkalmazhatóságának előírása, alkotmányos-e a Házzsabály frakcióalakításra vonatkozó szabályozása). A jogesetmegoldás módszere a két esetben hasonló, de az utóbbi típusú feladat, a jogszabályok alkotmányosságáról való állásfoglalás rendszerint **absztraktabb jellegű jogi érvelést** követel meg, bár az alkotmányjogi problémákra jellemző, hogy az **elvonatb alkotmányos elveknek és értékeknek** számos egyedi ügyben is meghatározó szerep juthat.

Különösen az ilyen összetett, az elvek és értékek megfelelő alkalmazásán is múló jogesetekre igaz továbbá, hogy azoknak gyakran nem csupán egyetlen helyes megoldása lehet. Az alkotmánybíróági gyakorlatban a többségi indokolás mellett megjelenő párhuzamos indokolások és különvélemények, illetve a mindezekkel kapcsolatban megfogalmazódó jogirodalmi elemzések és kritikák is jól mutatják: egy-egy alkotmányjogi dilemma **sokszor eltérő, de érvekkel egyaránt jól alátámasztható módokon is megoldható**. Ezekben az esetekben a jogesetmegoldás során elsősorban nem az álláspont megválasztásának, hanem annak van jelentősége, hogy mennyire meggyőzően, következetesen érvelünk álláspontunk mellett.

3. A jogesetekben előírt feladatok eltérőek lehetnek abban a tekintetben, hogy csak a bemutatott helyzet érdemének alkotmányjogi értékelését várják el (például alkotmányossági szempontból értékelni kell egy jogszabályi rendelkezést), vagy azt is igénylik, hogy ezt az értékelést valamely közjogi intézmény (például az Alkotmánybíróság) szempontjából, illetve az adott szerv szerepébe helyezkedve végezzük el. Az utóbbi esetben **az ügy érdemének vizsgálatát és értékelését megelőzően állást kell foglalni a hatásköri, eljárási kérdésekben** is, például abban, hogy az Alkotmánybíróság hatásköre kiterjed-e az adott ügyre, teljesülnek-e eljárásának jogszabályi feltételei. Az ügy érdeme értékelésének végén pedig meg kell állapítani azt is, hogy az adott szerv **milyen döntést hozna, milyen jogkövetkezményt alkalmazna** a jogesetben leírt helyzetben. (Így például hogy az Alkotmánybíróság a jogesetben bemutatott törvényi rendelkezést alkotmányellenesnek minősítené és megsemmisítené.)

4. A jogeset megoldásának **írásba foglalása** esetén számos formai követelményre ügyelni kell.

A jogeset megoldását megfelelő **szerkezetben**, az egyes szerkezeti elemeket (tényállás ismertetése, alkalmazott jogszabályi rendelkezések ismertetése, értelmezése, jogi értékelés, illetve jogkövetkezmények megállapítása) világosan elhatárolva kell ismertetni. Ha a feladatban – amint arról a 0. pontban szó volt – nemcsak az ügy érdemének értékelését várják el, hanem a jogesetnek eljárási oldala is van, akkor ennek megfelelően a jogesetmegoldásban el kell különíteni egymástól az eljárási és a tartalmi kérdések vizsgálatát. (Ennek a szerkezeti egységnek a megtartását segítik a jogesetekhez kapcsolódó irányító kérdések.)

Alapvető jelentőségű a jogilag szabatos, pontos **fogalmazás**, az alkalmazott jogszabályok és más jogi dokumentumok precíz és a szakmai szabályoknak megfelelő **hivatkozása**.

Amennyiben a feladat arra irányul, hogy egy intézmény szerepébe helyezkedve imitáljuk is az adott szerv döntését (például szövegezzük meg az ügyben születő alkotmánybíróági határozatot), akkor követni kell **a szerv eljárására, határozatának formájára vonatkozó szabályokat** is. Ehhez érdemes tanulmányozni egyrészt az erre vonatkozó szabályozást (például az alkotmánybíróági törvényt), másrészt az intézmény egyes döntéseit (hasonló ügyekben született alkotmánybíróági határozatokat).

AZ ALKOTMÁNYJOGI JOGESETMEGOLDÁS FOLYAMATA PÉLDÁKON KERESZTÜL

5. A jogeset első tanulmányozása során az a feladatunk, hogy azonosítsuk az ügyben felmerülő alkotmányjogi problémát. Az azonosított jogi probléma alapján **ki kell választanunk az alkalmazandó jogszabály(oka)t**. Ez az előfeltétele annak, hogy a jogeset leírása alapján majd meg tudjuk határozni a tényállást. A sikeres jogesetmegoldáshoz tehát **eleve ismeretekkel kell rendelkezniünk a szóba jöhető jogszabályokról**, illetve az alkalmazandó szabályozás tartalmáról, hogy az eseteírás alapján felismerjük, milyen előírások alapján tudjuk majd megoldani a feladatot. Ezt követően ellenőrizhetjük a jogszabálysövegben a rendelkezések részleteit, és így azt, hogy valóban megfelelő jogszabályt választottunk-e az eset majdani megoldásához.

A gyakorlatokon, illetve a vizsgákon zajló jogesetmegoldás során természetesen könnyebb az alkalmazandó szabályozás kiválasztása, mivel az előadás- és szemináriumi tematika, illetve a vizsgán számon kért jogszabályok köre eleve behatárolja, milyen szabályok jöhetnek szóba. Ugyanakkor a fentiekből az is következik, hogy a jogszabályok szövegének pusztá birtoklása nem elegendő a sikeres jogesetmegoldáshoz. Azokat akkor is előre tanulmányozni kell, ha egyébként a szabályozás pontos szövegének, a részleteknek az ellenőrzésére van lehetőségünk a jogesetmegoldás folyamán.

Példa:

„A férfi és a női munkaerőnek egyenlő mértékű munka esetén járó egyenlő díjazásáról szóló, a Nemzetközi Munkaügyi Konferencia 1951. évi 34. ülészakán elfogadott 100. számú Egyezmény kihirdetéséről szóló 2000. évi LVII. törvény 3. §-a szerint e törvény a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba, rendelkezéseit azonban 1957. június 8-tól kell alkalmazni. Értékelje e törvényi rendelkezést az időbeli hatály szempontjából!”

A jogeset első tanulmányozásakor azonosítanunk kell az alkotmányjogi problémát: a kérdés egy jogszabály hatálybaléptetésével kapcsolatos. Erre a problémára a jogalkotással összefüggő alkotmányi és törvényi szabályok vonatkoznak, az ügyben tehát nagy valószínűséggel maga az Alaptörvény, illetve a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény lesznek az alkalmazandó jogszabályok. Emellett a jogszabályok hatálybaléptetésének időpontjával, köztük a visszaható hatályú szabályozásra vonatkozó alkotmányos követelményekkel több alkotmánybírói határozat is foglalkozik – ezek ugyancsak lényegesek lehetnek a jogeset megoldása során.

A jogesetben megfogalmazott feladat ugyanakkor másképpen is szólhatna: a törvényi rendelkezés általános jellegű értékelése helyett kérhetné, hogy ezt az értékelést az Alkotmánybíróság szempontjából végezzük el. Tegyük fel, hogy a jogeset utolsó mondata helyett a következők olvashatók: „Az alapvető jogok biztosa a jogállamiság elvére hivatkozva megtámadja a törvényi rendelkezést az Alkotmánybíróság előtt. Hogyan dönt az ügyben az Alkotmánybíróság?”

Míg az első esetben csupán a jogesetben leírt helyzet általános alkotmányjogi értékelése a feladat, addig a második esetben ezt az értékelést az Alkotmánybíróság szerepében kell elvégezni (vö. 3. pont.) Ennek megfelelően, míg az első esetben a jogalkotásra, azon belül is a hatálybalépésre vonatkozó alaptörvényi és törvényi szabályok alkalmazására lesz szükség, addig a második esetben az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény előírásait, illetve a hatásköri szabályokat értelmező alkotmánybírói gyakorlatot is alkalmazni kell majd. Méghozzá a jogesetmegoldás során először az utóbbi szabályokat kell használnunk: azt kell eldöntenünk, hogy hatásköri szempontból az Alkotmánybíróság eljárhatott-e az ügyben.

6. Az ügyben alkalmazandó szabályozás azonosítását követően tudjuk **megállapítani a tényállást**. A jogeset jellege természetesen kizárja a bizonyítási kérdéseket: abból kell kiindulnunk, hogy a leírásban olvasható tények bizonyítottak. (Ennek megfelelően a jogesetmegoldás során nem lehet azzal érvelni, hogy valamely, a leírásban szereplő tény nem volt valós.) Továbbá bár az ügyleírás során már szükségszerűen szelektáltan kerülnek ismertetésre az esettel kapcsolatos körülmények, a jogeset sokszor még így is több információt tartalmaz, mint amennyi a jogi probléma tényleges megoldásához szükséges. A tényállás megállapítása során az a feladatunk, hogy a jogeset leírásából kiválasszuk az **alkotmányjogilag releváns tényeket**. Ezek az alkotmányjogi szempontból értékelhető és figyelembe veendő körülmények azok az információk, amelyek a kiválasztott jogszabály alkalmazása szempontjából jelentőséggel bírnak. Ezeket azonosítva határozhatjuk meg az elbírálendő történeti tényállást. A jogeset **írásbeli megoldása során először ezt kell rögzítenünk**.

Példa: Az alkalmazandó jogszabályokat és az irányadó alkotmánybíróvási gyakorlatot felidézve az esetleírást a következők szerint fogalmazhatjuk át úgy, hogy az alkotmányjogilag releváns elemei kerüljenek kiemelésre: „A jogesetben megjelölt törvény ugyan 8 napos felkészülési idővel lépett hatályba, rendelkezéseit azonban a 2000-ben történt kihirdetését több évtizeddel megelőzően, 1957-től alkalmazni rendelte. A törvény tárgyából következően a rendelkezések a címzetek egy részére kötelezettségeket állapítanak meg, valószínűleg a munkaadók számára a nők magasabb díjazását írják elő.”

Érdemes észrevennünk, hogy ebben a jogesetben nem egy konkrét élethelyzetről, nem egy egyedi aktusról kell állást foglalnunk, hanem egy jogszabály (egy nemzetközi szerződést kihirdető törvény) alkotmányosságát kell megítélni (vö. 2. pont).

Amennyiben a jogeset második variációját oldjuk meg, az alkotmánybíróvási eljárással is foglalkoznunk kell, és a tényállást ki kell egészítenünk az erre vonatkozó tények rögzítésével: „Az alapvető jogok biztosának indítványa nyomán a nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatályba léptető rendelkezése az Alkotmánybíróság elé kerül.”

7. A tényállás megállapítását követően **az alkalmazandó jogszabályt részletesen tanulmányozzuk**, és a konkrét tényállásra vonatkoztatva **értelmezzük** a releváns jogszabályi rendelkezéseket. Az értelmezésben – ha a jogeset megoldása megkívánja – kiemelkedő szerepet kaphat a jogszabály alkalmazásával kapcsolatos joggyakorlat, amit tehát szükség esetén szintén fel kell dolgoznunk. Így különösen a hasonló ügyekben született alkotmánybíróvási határozatokat, egyedi ügyekben a rendes bírósági gyakorlatot, vagy például az ombudsmani jogértelmezést. Különösen komplexebb, elméleti problémákat is felvető jogesetek tekintetében merülhet fel a jogszabály értelmezésével kapcsolatos jogirodalmi álláspontok hasznosítása is.

Ennek megfelelően az írásbeli jogesetmegoldás során **a tényállás ismertetését követően rögzítjük** a releváns jogszabályi rendelkezések tartalmát, azoknak a jogesetmegoldás szempontjából irányadó értelmezését. Természetesen nem szükséges hosszabb jogszabályhelyek szó szerinti idézése, lemásolása, és külön hangsúlyozni kell, hogy a jogszabályidézés nem pótolja annak értelmezését. Ki kell választanunk a releváns paragrafusokat, azoknak is az irányadó bekezdéseit. Ha elegendő, ezeket bemutathatjuk összefoglalóan is; az egyes rendelkezésekhez kapcsolhatjuk hozzá azok releváns gyakorlatának bemutatását is.

8. Bár a jogesetek írásos megoldásának struktúrájában a tényállás megállapítását szerkezetileg attól világosan elválasztva követi az alkalmazandó szabályozás rögzítése, a gondolkodási folyamatban nem húzhatunk ilyen éles határokat. A jogeset áttekintése alapján választjuk ki az alkalmazandó jogszabályt, az alkalmazandó jogszabály fényében azonosítjuk a tényállási elemeket. A tényállás alapos feldolgozása után ismét mérlegeljük, hogy megfelelően választottuk-e ki az alkalmazandó jogszabályokat, majd a tényállás alapján a jogesetmegoldáshoz szükséges elemeit részleteiben is elemezzük, értelmezzük. Ennek az eredménye pedig akár arra is vezethet, hogy a tényállást újabb elemekkel kell kiegészíteni stb. A tényállás meghatározása és az alkalmazandó jogszabály azonosítása és értelmezése tehát **egymással párhuzamosan zajló, egymásra kölcsönösen hatást gyakorló** lépései a jogeset megoldásának.

9. Ügyelni kell arra, hogy az alkalmazandó jogszabályok szövegét és a hozzájuk kapcsolódó joggyakorlatot csak **megbízható forrásból** szerezzük be. A jogeset sikeres megoldásához nélkülözhetetlen az is, hogy meggyőződjünk arról: a jogszabály **hatályos szövegét** szereztük be, nem valamely korábbi, esetleg későbbi időállapotát. Komplexebb jogesetek megoldása esetén szükség lehet már nem hatályos jogszabályi rendelkezések alkalmazására is, akkor értelemszerűen ennek megfelelően kell ügyelni a megfelelő időállapotú jogszabályszöveg beszerzésére.

10. A jogeset megoldása során **az alkalmazott jogszabályi rendelkezések forrását pontosan meg kell hivatkozni**. Ebből ki kell derülnie annak, hogy pontosan honnan, mely jogi dokumentumból, annak pontosan melyik részéből származik az az előírás, amire hivatkozunk. Így például nem elegendő csak utalnunk egy törvény létezésére (például „a népszavazási törvény szerint”), hanem meg kell jelölnünk annak számát és azon belül a megfelelő paragrafusszámot stb. is (például „a népszavazás kezdeményezéséről, az európai polgári kezdeményezésről, valamint a népszavazási eljárásról szóló 2013. évi CCXXXVIII. törvény 31. § (2) bekezdése”). Többszöri hivatkozás esetén bevezethetjük és alkalmazhatjuk a jogszabály rövidítését [például: „a népszavazás kezdeményezéséről, az európai polgári kezdeményezéséről, valamint a népszavazási eljárásról szóló 2013. évi CCXXXVIII. törvény (a továbbiakban: Nsztv.)”].

A jogszabályokat és más jogi dokumentumokat a jogesetmegoldás során a **hivatkozási szabályoknak** megfelelően, precízen és következetesen kell jelölni. Mind ebben, mind a 0. pontban írtakban fontos alapot és segítséget jelentenek azok az ismeretek és készségek, amelyeket a hallgatók a **Bevezetés a jogi adatbázisok kezelésébe** című kurzuson sajátítanak el. Ezekre az alkotmányjogi jogesetmegoldó munka során támaszkodni fogunk.

11. A jogszabály kiválasztása során különös figyelmet kell fordítani az alkalmazni kívánt **jogszabály hatályának az ellenőrzésére**, ennek alapján állíthatjuk ugyanis biztosan azt, hogy az ügyben relevánsnak látszó jogszabályi rendelkezés valóban hatályos az adott életviszony tekintetében, így alkalmazható az adott probléma megoldására. Az időbeli hatály jelentőségéről korábban már szoltunk (ld. 0. pont), de emellett jelentős szerepe lehet a jogszabály területi, személyi, tárgyi, szervi stb. hatályának is.

12. A jogesetmegoldás mint jogi problémamegoldás lényegi magvát a kiválasztott jogszabályi rendelkezéseknek a konkrét tényállásra vonatkoztatott értelmezése, a jogszabály egyedi esetre vonatkoztatott jelentésének a feltárása jelenti. A **jogszabály-értelmezés** alapjait a hallgatók a **Jogi alaptan** című tárgyból elsajátítják, ezeket az ismereteket, különösen a jogértelmezési módszereket az alkotmányjogi jogesetmegoldás során is hasznosítani kell.

Tekintettel kell lennünk emellett az **alkotmányértelmezés, illetve az alkotmányjogi szabályok értelmezésének sajátosságaira**. Az alkotmányjogi, és különösen az alkotmányi szabályok az egyébként megszokottnál sokszor sokkal magasabb absztrakciós szinten kerülnek megfogalmazásra, szövegezésük a megszokottnál sokszor több rész kérdést hagy nyitva. Az ilyen elvontságú, illetve töredezettségű rendelkezések értelmezése során kiemelt szerepet kapnak az **alkotmányos elvek és értékek**, amelyek nem feltétlenül nyernek jogszabályi megfogalmazást. A jogtudományi irodalom mellett ezek elsősorban az alkotmánybírói gyakorlatból ismerhetők meg.

Az alkotmányos elvek és értékek jogértelmezésben játszott szerepét jól szemléltetik az alkotmánybírói gyakorlatból vett alábbi **példák**.

A jogalkotással kapcsolatban a jogállamiság-jogbiztonság elvéből levezetett normavilágosság elve játszik szerepet az úgynevezett „salátatörvények” alkotmányosságának a megítélésében: „(...) az úgynevezett salátatörvények gyakorlata esetenként alkotmányossági aggályokat vet fel. A jogalkotással szemben alkotmányos követelmény, hogy a jogszabályok szerkesztése és módosítása (hatályon kívül helyezése, kiegészítése stb.) ésszerű és áttekinthető legyen. Jogállamiság értékét súlyosan veszélyeztetheti az olyan törvényszerkesztési gyakorlat, mely logikai kötelék nélkül kapcsolja össze számos törvény megváltoztatását, mivel a követhetetlen és áttekinthetetlen változtatások alááshatják a jogbiztonság értékét, a jogrendszer világosságát és áttekinthetőségét. (...) A jogbiztonságot elsősorban az olyan salátatörvények veszélyeztetik, melyek tartalmi összefüggés nélkül úgy rendelkeznek különböző törvényekről, hogy a képviselők, valamint a jogkereső közönség számára a változások nehezen követhetővé válnak (...)”. [155/2008. (XII. 17.) AB határozat]

Az Alkotmánybíróságnak az országgyűlési választásokon érvényesülő választási küszöböt alkotmányosnak minősítő határozatában érvként szerepelt a parlamentáris kormányzati rendszer működőképessége, az Országgyűlés működőképessége és a Kormány stabilitása: „Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az eljárás alá vont rendelkezés az Alkotmányba foglalt parlamentáris berendezkedés működőképességét szolgálja. Ha ugyanis a választási rendszer a legkisebb, a legcsekélyebb társadalmi támogatást elért pártokat is mandátumhoz juttatná, akkor ez veszélyeztetné mind a Parlament döntéshozatali képességét, mind pedig a kormányzás stabilitását.” [3/1991. (II. 7.) AB határozat]

A frakcióalakítás – azóta átalakult – szabályozását alkotmányellenesnek minősítő alkotmánybírói határozat indokolásában ugyancsak lényeges tényező volt a hatékony parlamenti működés alkotmányos elve: „Bár a Házzabály megalkotására az Alkotmányban adott felhatalmazás az Országgyűlés működése szabályainak és tárgyalási rendjének megállapítására szól [24. § (4) bekezdés], a hatékony parlamenti működés messze e technikai értelemben vett működési renden túlmutató, alkotmányos elv. (...) A hatékonysági kritériumokat (...) az Alkotmánybíróság alkotmányosnak ítélte, és egységesen alkalmazta a párt fogalmától kezdve a választási rendszer vizsgálatán át a párt parlamenti működésének az Alkotmányban meghatározott legteljesebb formájáig, a képviselőcsoport jogainak gyakorlásáig.” [27/1998. (VI. 16.) AB határozat]

A köztársasági elnök kinevezési jogkörével kapcsolatos alkotmányértelmezés során meghatározó szerepet kapott az államszervezet normális és folyamatos működtetésének alkotmányos követelménye és az alkotmányos szervek együttműködési kötelezettsége: „Az Alkotmánybíróság az Alkotmány 30/A. § (1)

bekezdés h), i) és m) pontja, valamint a 30/A. § (2) bekezdése értelmezése alapján megállapítja, hogy a köztársasági elnök a kinevezési jogkörébe tartozó döntést ésszerű határidőn belül köteles meghozni, amely annak megállapításához szükséges, hogy a kinevezés alkotmányos feltételei fennállnak-e. E határidő túllépése alkotmányellenes. (...) Az Alkotmány kifejezett rendelkezéssel háromféle határidőt állapít meg a köztársasági elnök döntésével kapcsolatban. (...) A határidő meghatározásának minden esetben megtalálható, döntő oka (...) az állam folyamatos működésének biztosítása. (...) Az államszervezet normális és folyamatos működtetése azonban más döntések [ti. ahol nem szerepel határidő az Alkotmányban] esetében is ugyanolyan súlyú alkotmányos érdek és követelmény, mint ahol ezt az Alkotmány kifejezett határidővel biztosítja. (...) Az elnök döntése igen gyakran a döntést kezdeményező, illetve az azért politikai felelősséget viselő szerv jogkörének gyakorlásával kapcsolódik össze, úgy, hogy csak a két döntés együtt váltja ki a kívánt joghatást. Más esetben pedig az elnök kezdeményező aktusát más szervnek az elnököt is kötelező döntése követi. Az elnöki jogkörök beágyazódása a legfelsőbb állami szervek döntési mechanizmusába alapot ad a köztársasági elnök mások döntésével összefüggő jogosítványinak olyan értelmezésére, hogy azokat a köztársasági elnök bizonyos határidőn belül köteles gyakorolni akkor is, ha az Alkotmány szövege az illető jogkör gyakorlására sem köteleességet, sem határidőt nem ír elő kifejezetten. Ez az értelmezés a fentiek szerint az Alkotmány 29. § (1) bekezdésére épül. Emellett a jogállamiság elvéből [Alkotmány 2. § (1) bekezdés] is következik az Alkotmányban szabályozott szerveknek az a köteleessége, hogy alkotmányos jelentőségű hatásköreiket jóhiszeműen, feladataik teljesítését kölcsönösen segítve, együttműködve gyakorolják. Ebből is levezethető, hogy a köztársasági elnök jogainak gyakorlása nem határidő nélküli – kivéve azokat a jogköröket, amelyekhez értelemszerűen nem rendelhető határidő.” [8/1992. (I. 30.) AB határozat]

A példaként megoldásra kerülő jogesetben a következőképpen végezhető el a releváns jogszabályi rendelkezések értelmezése:

Példa: Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése kimondja, hogy Magyarország független, demokratikus jogállam. A jogállamiság elve alapján az Alkotmánybíróság a jogalkotással szemben támasztott alkotmányos követelményként számos határozatában következetesen érvényesítette a kihirdetés napját megelőző, visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalmát. E tilalom korlátozott annyiban, hogy csak a jogalkotás helyzetét terheesebbé tevő jogalkotásra vonatkozik [ld. például 28/1992. (II. 30.) AB határozat]. „Következetes az alkotmánybírósági gyakorlat a tekintetben, hogy valamely jogszabály nem csupán akkor minősülhet az említett tilalomba ütközőnek, ha a jogszabályt a jogalkotó visszamenőlegesen léptette hatályba, hanem akkor is, ha a hatálybaléptetés nem visszamenőlegesen történt ugyan, de a jogszabály rendelkezéseit – erre irányuló kifejezett rendelkezés szerint – a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell” [57/1994. (XI. 17.) AB határozat]. A visszaható hatályú jogalkotás tilalmába ütköző jogszabály sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből levezetett jogbiztonság elvét, és ezért alkotmányellenes.

A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Jat.) 2. § (2) bekezdése az alkotmánybírósági gyakorlattal összhangban rögzíti a visszaható hatályú jogalkotás tilalmát. Eszerint jogszabály a hatálybalépését – amely a Jat. 7. § (1) bekezdése értelmében a kihirdetést követő valamely nap – megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, kötelezettséget nem tehet terheesebbé, valamint nem vonhat el vagy korlátozhat jogot, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.

Ha az ügyben az Alkotmánybíróság szerepét is vizsgáljuk, először, vagyis még a fenti fejtegetéseket megelőzően arról kell állást foglalnunk, hogy a hatásköri szabályok alapján a testület érdemben eljárhat-e az ügyben. Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdésének e) pontja értelmében a jogszabályok Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatát csak meghatározott személyek (vagy szervek) kérhetik az Alkotmánybíróságtól, mivel azonban az alapvető jogok biztosa a felsorolásban szerepel, jogosult arra, hogy egy kihirdetett jogszabály alkotmányosságának utólagos vizsgálatát indítványozza. Az Alkotmánybíróság utólagos normakontroll hatásköre korlátozás nélkül minden jogszabálytípusra kiterjed, így a nemzetközi szerződést kihirdető jogszabályokra is [4/1997. (I. 22.) AB határozat]. Csak ezek rögzítését követően térhetünk rá a jogesetben felvetett probléma érdemére, ahogyan azt fentebb megtettük.

13. A jogesetmegoldás végül azzal zárul, hogy az alkalmazandó jogi szabályozást a megállapított tényállásra vetítjük – ez a **tényállás jogi minősítése** –, továbbá ha a feladat szerint ez szükséges, a jogi minősítésen alapulva **megállapítjuk a jogkövetkezményeket**.

Példa:

A törvény ugyan a kihirdetését követően, felkészülési idő biztosításával lépett hatályba, de a címzettek egy része számára többletkötelezettséget állapított meg már az ezt megelőző időszakra is. Ez a visszamenőleges alkalmazás a visszaható hatályú jogalkotás tilalmába ütközik. A törvény tehát sérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében rögzített jogállamiság elvét, valamint nem felel meg a Jat. 2. § (2) bekezdésében előírtaknak sem.

A jogeset – alkotmánybírói döntésre is rákérdező – második változatának teljes körű megoldásához ki kell mondanunk a következőket is: az Alkotmánybíróság a fentiek alapján az indítványt elbírálja, és megállapítja, hogy a nemzetközi szerződést kihirdető törvény visszamenőleges alkalmazásáról szóló rendelkezés alkotmányellenes és megsemmisíti azt.

Amint arra már korábban is utaltunk, egy jogeset megoldása akár azt is igényelheti tőlünk, hogy egy szerv szerepébe helyezkedve ítéljük meg az esetet, például hozzunk meg az ügyben egy alkotmánybírói határozatot (ld. 3. pont). Ebben az esetben a megoldás írásbeli rögzítése során követnünk kell a szerv döntéseinek, adott esetben egy alkotmánybírói határozatnak a formáját, szerkezetét [vö. 4. c) pont], így például előbb kell kimondanunk azt, hogy a törvény alkotmányellenes és azt az Alkotmánybíróság megsemmisíti (rendekező rész), és ezt követően kell a döntést megindokolnunk (indokolás).